

Virve Linnanen

**RYHMÄMUOTOINEN TUTUSTUMISKO-
KOONTUMINEN ALOITTAVAAN VAR-
HAISKASVATUSYKSIKÖÖN**
Toimintamalli työntekijöille

Opinnäytetyö
sosionomi (AMK)

2019

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Virve Linnanen	Sosionomi (AMK)	Tammikuu 2019
Opinnäytetyön nimi Ryhmämuotoinen tutustumiskokoontuminen aloittavaan varhaiskasvatusyksikköön. Toimintamalli työntekijöille.		68 sivua 15 liitesivua
Toimeksiantaja Luontopäiväkoti Mustikka, Norlandia Päiväkodit		
Ohjaaja Johanna Hirvonen		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää varhaiskasvatuksen työntekijöille toimintamalli. Toimintamalli ohjaa toteuttamaan ryhmämuotoisen tutustumiskokoontumisen. Tutustumiskokoontumisessa työntekijät ja hoidossa aloittavat lapset sekä heidän perheensä tapaavat. Opinnäytetyössä toteutettiin ryhmämuotoinen tutustumiskokoontuminen pilottikokeiluna Luontopäiväkoti Mustikkaan. Opinnäytetyössä on pyritty avaamaan varhaiskasvatuspalvelun, esi- ja ydinpalvelun rajapinnalla olevaa osaa ja toimintasisällön merkitystä syvästi sekä kuvaamaan palveluntuottamiseen vaikuttavat seikat ja asiakkaaksi tulon vaiheet. Asiakkaaksi tulon alkuvaihetta käsitellään kontekstissa sopeutuminen päivähoitoon, ryhmäytyminen ja siihen vaikuttavat tekijät. Tässä keskeisiä käsitteitä ovat sosiaaliset taidot, turvallinen ryhmä, yhteisöllisyys ja lapsen iän vaikutus ryhmäytymiseen. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä on käytetty palvelumuotoilua. Palvelumuotoilun käyttöön sosiaali- ja terveysalla on erityisiä vahvuuksia, koska alan ammattilaisilla on kompetenssi ja vahvuus ymmärtää ja kiinnostua ihmismielestä ja siihen liittyvästä toiminnasta. Opinnäytetyöhön sisältyy palvelumuotoilun ja laadullisten tutkimusmenetelmien käyttöä, jotka toteutuivat 2018 kesä-elokuussa seuraavasti: Havainnointikertoja kaksi, konsultointeja kuusi sekä yksi ryhmähaastattelu ja Webropol-kysely. Tutkimusaineistoa havainnoinnissa kerättiin Luontopäiväkodin toimitiloista ja varhaiskasvatuksessa aloittavien lasten sekä heidän perheiden, yhteensä 110 henkilöä, osallistumisesta tutustumiskokoontumiseen. Muutoin yhteiskehittämisryhmänä toimi Luontopäiväkoti Mustikan esimies ja 4 työntekijää. Tutustumiskokoontumisessa toteutunut suunnitelmallinen sekä spontaani toiminta pääsääntöisesti edisti ja tuki asetettuihin tavoitteisiin pääsyä. Ryhmämuotoisessa tutustumiskokoontumisessa askartelu mahdollisti osallistujien virittäytymisen tutustumiseen. Se edisti lapsen kiinnittymistä tilaan konkreettisesti nimikylttiaskartelulla. Leikki oli monipuolisesti ryhmäytymistä tukevaa toimintaa, jolloin työntekijöiden ohjaava tai pedagoginen toiminta ei ole keskeisessä osassa. Tutustumiskokoontumisen ilmapiiri oli salliva ja se tuki ryhmäytymisen ja tutustumisen alkamista. Ryhmämuotoinen tutustumiskokoontuminen ei mahdollista työntekijän syvällisempää tutustumista lapseen ja perheisiin, vaan siihen tarvitaan enemmän aikaa ja toisen tyyppistä toimintaa.		
Asiasanat Palvelumuotoilu, varhaiskasvatus, ryhmäytyminen, leikki, askartelu		

Author (authors)	Degree	Time
Virve Linnanen	Bachelor of Social Services	January 2019
Thesis title Group format get-to-know gathering for the opening early childhood education unit. Operations model for ECECworkers.		68 pages 15 pages of appendices
Commissioned by Naturedaycare Mustikka, Norlandia Päiväkodit		
Supervisor Johanna Hirvonen		
Abstract <p>The objective of the thesis was to develop A operations model for early childhood education (ECEC)workers. The operations model controls the implementation of a group-based get-to-know gathering, assembly for ECECworkers and children and families how's going to be a customer of ECEC. In the thesis a group-based get-to-know gathering was organized as a pilot experiment on the Naturedaycare Mustikka.</p> <p>The purpose of the thesis was to open up the importance of context adaptation to daycare, grouping and factors affecting it. And also to describe structures affecting service delivery and the steps of becoming a customer. The key concepts are social skills, a safe group, communality and the influence of the child's age on grouping. Selected used functions for the get-to-know gathering were play and crafts. The functions possibilities and the meanings are presented in the theoretical framework.</p> <p>Research-based development has been used for service design. In addition to service design the thesis includes the use of apply qualitative research methods and collected data in June-August 2018 as follows: There were two observation times, six consultations, one group interview and a Webropol survey. The observation was made at daycare operational environment and research data of observation material, a total of 110 children and their families how were participating in the get-to-know gathering. Partners in cooperation was the Naturedaycare Mustikka's top manager and 4 employees.</p> <p>The atmosphere of an get-to-know gathering was permissible and supported the start of grouping and acquaintance. The planned and spontaneous activities that took place in the get-to-know gathering mainly promoted and supported access to the set objective for a development. In a group-based get-to-know gathering crafting enabled participants to get tuned. The play was a multifaceted grouping support activity, where the control or pedagogical activity of the employees is not a key part. A group-based meeting does not allow for ECECworkers deeper connection to children and families and professional deeper relation requires more time and another type of activity.</p>		
Keywords Service design, early childhood education, grouping, play, crafting		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TYÖN TARKOITUS	7
2.1	Tutkimukseen osallistuneet toimijat	8
2.2	Työn tavoitteet ja hyödyt	9
3	VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN TUOTTAMINEN	9
3.1	Varhaiskasvatus palveluiden tuottajat ja kustannukset	10
3.2	Palveluseteli	11
3.3	Varhaiskasvatus palvelujen kattavuus	12
3.4	Asiakkaaksi tulo	14
3.4.1	Lapsen sopeutuminen varhaiskasvatuksen arkeen	16
3.4.2	Tutkimusta varhaiskasvatukseen sopeutumisesta	18
4	RYHMÄYTYMINEN	20
4.1	Ryhmän muodostumisen perusteet varhaiskasvatuksessa	20
4.2	Ryhmäytymisen vaiheet	21
4.2.1	Ryhmäytyminen varhaiskasvatuksessa	23
4.2.2	Varhaiskasvatusryhmän toiminta ja yhteisöllisyys	24
4.3	Ryhmäytyminen kehitysteoreettisesta näkökulmasta	25
4.4	Leikki ryhmäytymisen tukena	28
4.5	Ryhmäyttämistoimintana askartelu	31
5	PALVELUMUOTOILU	33
6	TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	37
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	37
6.2	Kehittämistyössä käytetyt tutkimusmenetelmät	38
6.3	Tutkimusaineiston kokoaminen ja tutkimusluvut	40
7	KEHITTÄMISPROSESSIN VAIHEET	41
7.1	Kehittämisprosessi asiakkaan palveluketjussa	41
7.2	Opinnäytetyö ja yhteiskehittämisprosessin eteneminen	42

7.3	Kehittämistyön rajaukset	44
8	TUTUSTUMISKOKOONTUMISEN PILOTTIKOKEILU JA TUTKIMUSMENETELMÄT KÄYTÄNNÖSSÄ	45
8.1	Tutustumiskokoontumisen ennakkosuunnittelu ja valmistelut	45
8.2	Ryhmämuotoisen tutustumiskokoontumisen aikainen havainnointi ja tapahtuman kulku 47	
8.3	Sähköinen kehittämiskysely työntekijöille	48
9	TULOSTEN ANALYSOINTI.....	49
9.1	Havainnoinnin tulokset	49
9.2	Kehittämiskyselyn tulokset.....	51
9.3	Ryhmähaastattelun tulokset	54
10	TOIMINTAMALLI TYÖNTEKIJÖILLE	55
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	56
12	POHDINTA.....	57
	LÄHTEET	63

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuslupahakemus, Norlandia päiväkodit.

Liite 2 Tutkimuslupahakemus perheille.

Liite 3 Webropol -kehittämiskysely luontopäiväkoti Mustikan työntekijöille.

Liite 4 Aikataulusuunnitelma.

Liite 5 Toimintamalli työntekijöille.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää varhaiskasvatuksen työntekijöille toimintamalli. Toimintamalli ohjaa toteuttamaan ryhmämuotoinen tutustumiskokoontumisen. Opinnäytetyössä toteutettiin ryhmämuotoinen tutustumiskokoontuminen pilottikokeiluna Luontopäiväkoti Mustikkaan. Tutustumiskäynti on ensimmäinen askel ryhmäytymiseen ja siksi siihen kiinnitetään teoreettisessa viitekehyksessä huomiota. Tutustumiskokoontuminen oli tuotettu palvelumuotoilun keinoin. Tästä muodostunut valmis toimintamalli voidaan ottaa käyttöön toimintansa aloittavassa Norlandia päiväkotien yksikössä. Seuraavat avautuvat yksiköt tammikuussa 2019 Kuusamossa ja Kuopiossa. Kokonaisuudessa opinnäytetyössä on pyritty avaamaan pienen palvelun osan ja toimintasisältöjen merkitystä syvästi sekä kuvaamaan palveluntuottamiseen vaikuttavat rakenteet ja asiakkaaksi tulemisen vaiheet.

Päivähoidon aloitusvaiheeseen on tehty paljon opinnäytetöitä. Toimintamallia työntekijöille tutustumiskokoontumiseen ei ole aiemmissa tutkimuksissa muodostettu, vaikka useissa opinnäytteissä on kuvattu varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa "pehmeän laskun" mallin mukaista toimintaa. Näissä töissä on käsitelty muun muassa laadukkaat aloituskäytännöt, kasvatuskumppanuus ja lapsen osallisuuden merkitys. Nämä aiheet rajautuvat siksi tässä opinnäytetyössä tarkastelun ulkopuolelle. Päivähoidon aloitusvaiheen menetelmä osaamista koskien opinnäytetöitä on tehty esimerkiksi; päivähoidon tukena satukirja ja perehdytyskansio sekä päiväkodin arki tutuksi-opas. Varhaiskasvatuksessa ryhmäytymistä on käsitelty aiemmissa tutkimuksissa muun muassa menetelmä osaamisen kautta pienryhmätoiminnan ja kiusaamisen ehkäisemisen näkökulmasta. Lisäksi ryhmäytymisen ja yhteisöllisyyden merkitystä varhaiskasvattajien ja ryhmän toiminnan kannalta on käsitelty useissa opinnäytetöissä. Kuitenkaan tutustumiskokoontumisen toimintaa ryhmäytymisen aloittavana tekijänä ei ole aiemmin tutkittu.

Palvelumuotoilu asiakkaan palveluprosessiin ja yksityinen palveluntuottajan mukana olo kehittämistyössä oli luonteva yhteys käsitellä teoriassa varhaiskasvatuksen palvelutuottamista, jota avataan luvussa kolme. Siinä keskeisiä käsitteitä ja tarkasteltavia seikkoja ovat palveluiden tuottaminen ja kustannukset. Varhaiskasvatusta tarkastellaan näkökulmista, joissa ilmenee

palvelun kattavuus ja vaikuttavuus sekä asiakkaaksi tulon vaiheet. Asiakkaaksi tulon jälkeistä vaihetta on sopeutuminen päivähoitoon, ryhmäytyminen ja näihin vaikuttavat tekijät. Tässä keskeisiä käsitteitä ja tarkasteltavia aihealueita ovat sosiaaliset taidot, turvallinen ryhmä ja lapsen iän vaikutus ryhmäytymiseen. Tutustumiskokoontumiseen valitujen toimintojen, leikin ja askartelun, mahdollisuudet ja merkitykset käyttöön käsitellään teoreettisesta viitekehystä. Näillä teorioilla perustellaan tutustumiskokoontumiseen valitut toiminnot ja osoitetaan niiden hyödyt luvussa neljä. Teoreettinen viitekehys esittää vuoropuheluna palveluntuottajan, lapsen, perheiden ja työntekijän näkökulman.

Palvelumuotoilun käyttö sosiaali- ja terveystalouden kehittämistyössä on perusteltu luvussa viisi, jossa palvelumuotoiluprosessi avataan. Tässä opinnäytetyössä oli kaksi kohderyhmää- päiväkodin työntekijät ja uudet asiakkaat. Asiakkaan näkökulmana nähtiin molemmat ja niistä tarpeista muodostettiin palvelutuote. Luvussa kuusi tutustutaan teoriassa toiminnallisen opinnäytetyön vaiheisiin ja vaatimuksiin. Opinnäytetyössä käytetyt laadullisen tutkimuksen menetelmät esitetään tässä luvussa. Lopuksi luvussa kuusi esitetään tutkimusaineisto ja tutkimusluvut.

Luku seitsämän aloitetaan sijoittamalla kehittämisprosessi asiakkaan palveluketjuun ja jäsennetään se palvelumuotoilun ja palvelun näkökulmasta. Seuraavaksi esitetään opinnäytetyössä toteutunut prosessi ja kuvassa avataan se yhteiskehittämiskokonaisuuden ja vaiheiden hahmottamiseksi. Luvussa seitsämän toiminnalliseen osuuteen vaikuttaneet rajaukset tuodaan esille. Luvussa kahdeksan edetään käytännössä toteutettuihin toimintoihin, pilotikokeiluun ja tutkimusmenetelmien käyttöön. Luvussa yhdeksän esitetään tutkimusaineiston analyysi; kuvaillaan lyhyesti toteutetut analyysimenetelmät ja saadut tulokset.

2 TYÖN TARKOITUS

Opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää varhaiskasvatuksen työntekijöille toimintamalli, jolla toteutettiin Luontopäiväkoti Mustikkaan toiminnallinen ryhmämuotoinen tutustumiskäynti 1.8.2018 hoidossa aloittaville lapsille. Toimintamalli on

tämän opinnäytetyön produkti. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu produkti, eli lopputuotos, joka voi olla opasvihko, toimintamalli, tapahtuma tai muu sellainen (Vilka & Airaksinen 2003). Opinnäytetyö oli pilotointivaiheen työskentelyä. Pilotointivaiheen jälkeen valmis toimintamalli voidaan ottaa käyttöön Norlandia päiväkotien uusissa avautuvissa yksiköissä.

2.1 Tutkimukseen osallistuneet toimijat

Opinnäytetyön työelämäkumppani on Norlandia päiväkodit. Norlandia päiväkotien varhaiskasvatustoiminta aloitettiin Suomessa yksityisellä palvelusektorilla vuonna 1994. Vuonna 2014 Norlandia liittyi osaksi kansainvälistä Norlandia Preschool -perhettä, johon kuuluu päiväkoteja pohjoismaiden lisäksi Hollannissa, Puolassa ja Saksassa. Norlandia konserni tuottaa varhaiskasvatuspalveluiden lisäksi hoivapalveluita ja ylläpitää potilashotelleja. Toimintaa kasvatetaan vuosittain avaamalla uusia päiväkoteja ja lisäämällä asiakaspaikkoja. Norlandia päiväkodit ovat johtava yksityinen varhaiskasvatuspalveluita tuottava yritys Suomessa. Vaikka Norlandia päiväkodit ovat kansainvälinen konserni, toimintaa johdetaan Suomesta käsin ja jokaisella päiväkodilla on oma esimies. (Norlandia 2018.)

Päyhteistyökumppani opinnäytetyössä oli Norlandia päiväkotien luontopäiväkoti Mustikka Suonenjoella. Työelämäkumppani opinnäytetyössä oli Norlandia päiväkotien luontopäiväkoti Mustikan esimies ja lastentarhaopettaja. Luontopäiväkoti Mustikka aloitti toimintansa elokuussa 2018 ja tarjoaa varhaiskasvatuspalveluita yhteensä 55 lapselle ja työllistää 9 henkilöä (Lappalainen 2018). Toinen yhteistyökumppani oli Kuopiossa sijaitseva Norlandia luontopäiväkoti Louna.

Opinnäytetyön tutkimuksellisessa kehittämissyhteistyössä ensisijainen yhteistyö ja kehittämissyhteistyö oli päiväkodissa työskentelevät henkilöstö. Heidä tutkimukseen osallistui 5 henkilöä. Tutkimukseen osallistui havainnointivaiheessa varhaiskasvatuspalveluita käyttäviä hoitolapsia ja heidän perheitään. Heidä tutkimuksessa oli mukana 110 henkilöä.

2.2 Työn tavoitteet ja hyödyt

Opinnäytetyö on työelämälähtöinen kehittämishanke, jolla tuotetaan palvelumuotoilun keinoin toimintamalli tutustumiskokoontumisen toteuttamista varten ja sen ohjeistus Norlandia päiväkotien työntekijöille. Toimintamallilla kehitetään työkäytäntöjä toimintaa aloittavissa varhaiskasvatusyksiköissä, se yhdenmukaistaa Norlandia päiväkotien tutustumiskokoontumisten käytännöt. Yhteisellä työkäytännöllä pyritään vähentämään tutustumiskokoontumiseen käytettävää suunnittelu-aikaa ja lisäämään palvelun tasalaatuisuutta.

Tavoitteeksi asetettiin hoidossa aloittavien lasten ja heidän huoltajiensa tutustuminen päiväkodin sisä- ja ulkotiloihin sekä henkilökuntaan. Asiakkaita koskettava toinen tavoite oli perheiden ja lasten tapaaminen ja ryhmäytymisen alkaminen. Erityisesti lapselle tavoitteeksi asetettiin mahdollisuus kiinnittyä tilaan, kokea toimintaympäristö omaksi ja mukavaksi. Opinnäytetyön pilotointivaihe koskee vain luontopäiväkoti Mustikkaa.

Työn tarve ja siitä seuraava hyöty perustuu Norlandia päiväkotien toiminnan jatkuvaan voimakkaaseen kasvuun. Norlandia päiväkodit avaavat vuosittain noin kymmenen uutta varhaiskasvatusyksikköä, joissa aloittaa yhteensä useita kymmeniä työntekijöitä. Toinen hyödyn saava ryhmä ovat Norlandian asiakkaat eli hoidossa aloittavat lapset perheineen. Suunniteltu ja yhdenmukainen toiminta varmistaa palvelunlaadun tasaisuuden ja asiakastyytyväisyyden. Norlandian toimita-ajatus on ammattitaitoisten ja korkealaatuisten palveluiden tuottaminen vastaamalla yksilölliseen tarpeeseen. Norlandialla tähdätään hyvin johdettuun konseptiin, jossa työskennellään hyvän arjen eteen. (Norlandia s.a.)

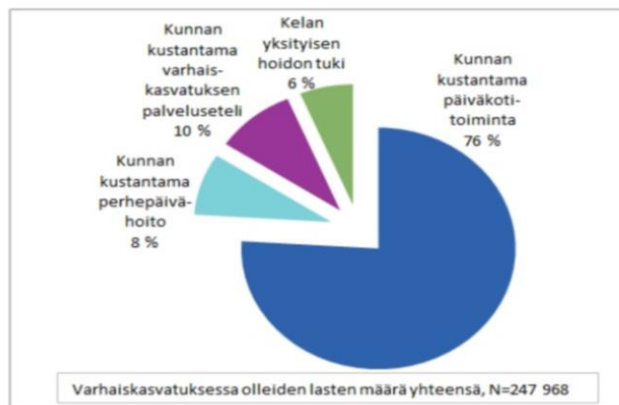
3 VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN TUOTTAMINEN

Varhaiskasvatuslain (13.8.2018/540) 2. luvussa säädetään varhaiskasvatuksen järjestämisen velvollisuudesta. Palveluntuottajana voi olla kuntayhtymä, kunta tai yksityinen sektori. Yksityisen sektorin varhaiskasvatuspalvelun tuottajan edellytykset on tarkemmin säädetty kyseisen lain 43. §:ssä, jossa edellytetään muun muassa palvelukokonaisuuden täyttävän sille asetetut kokonaisvaatimukset. Kunnan ja kuntayhtymän velvollisuutta on järjestää varhaiskasvatus tai hankkia vastaavan tasoinen palvelu muulta palveluntuottajalta. Mikäli

palvelun tuottaa kunnalle yksityisen sektorin palveluntuottaja, voi asiakas saada palvelusetelin kunnalta, mistä säättää Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009).

3.1 Varhaiskasvatus palveluiden tuottajat ja kustannukset

Kuvassa 1 nähdään varhaiskasvatuspalveluiden jakautuminen palveluntuottaja aloittain. Kuvassa esitetään valtakunnallisesti vuonna 2017 kuntasektorin kustantaman päiväkotitoiminnan ja perhepäivähoidon, palveluseteliä vastaan ostettu muun palveluntuottaja ja yksityisen hoidon osuus. Yksityinen hoito on kotiin palkatun yksityisen hoitajan tai yksityisen päivähoiton tuottamaa palvelua, jolloin lapsi ei ole kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä. Yksityisen hoidon tuen maksaa Kansaneläkelaitos. Kaikkiaan varhaiskasvatuksessa olleiden lasten määrä on ollut vuonna 2017 noin 248 000 lasta. (Kela 2018; THL 2018.)

Kuva1. Varhaiskasvatuksen jakautuminen palveluntuottaja sektoreittain (THL 2018)

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista säädetään laissa (29.12.2016/1530), jossa määritellään maksun perusteena olevat hoitoajat ja siihen vaikuttavat perheen koko sekä muut tekijät tarkemmin. Lisäksi säädetään maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä, josta voidaan tehdä erillinen päätös, kunkin perheen maksukyvyn mukaan.

Varhaiskasvatusmaksuja alennettiin valtakunnallisesti tammikuussa 2018. Tällöin arviolta 6700 perhettä saatiin maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Yhteensä maksuja alennettiin noin 71 miljoonaa euroa, maksujen alentamisen kohteena olivat erityisesti sisaralennus. Tällä pyritään tukemaan monilapsisten

perheiden vanhempien työllistymistä. Vuoteen 2021 mennessä 4200 henkilöllä olisi mahdollista työllistyä kannattavasti ja edesauttaa perheen taloudellista tilannetta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

Suomessa varhaiskasvatuksen kustannus suhteutettuna bruttokansantuotteen on 1,2 %, joka on 0,5– 0,75 % pienempi kuin muissa pohjoismaissa. Suomessa on kokeiltu 2018 vuodesta alkaen 5-vuotiaiden lasten maksutonta varhaiskasvatusta eripuolella suomea sijaitsevissa kaupungeissa. Kokeilun kattavuus vuonna 2013 syntyneiden koko ikäluokkaan verrattaessa on noin 20 % eli 12 400 lasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018b.)

Kuntaliitto (2017) on tehnyt laskelman maksuttomasta varhaiskasvatuksesta ja sen kustannusvaikutuksista. Laskelman perusolettamina on käytetty portaittaista siirtymistä 5-, 4- ja 3-vuotiaiden lasten osalta hoitopäivän pituuden ollessa 4 tuntia. Tämän yli menevältä ajalta peritään maksu. Perusolettamuksena oli myös arvioitu, että muutoksen seurauksena osallistuminen varhaiskasvatukseen lisääntyy ja aloittavat lapset olisivat osapäivä hoidossa 20 tuntia viikossa. Osallistumisprosentteiksi oli arvioitu 3-vuotiaista 80%, 4-vuotiaista 90% ja 5-vuotiaista 95% osallistuu. Muutoksen kustannusvaikutuksiin huomioidaan lisääntyneet tilantarpeet, maksutuottojen väheneminen ja järjestämiskustannukset muun muassa henkilöstöresurssi. Näillä perusolettamustiedoilla saatiin 3-5-vuotiaiden ikäluokan varhaiskasvatuspalvelun järjestämiskustannusten nousun olevan yhteensä 335 562€. Kokonaiskustannusten nousu olisi arviolta yli 300M€. (Kuntaliitto 2017.)

3.2 Palveluseteli

Palveluseteli on osa sosiaali- ja terveystalouden valinnanvapauskokeilua. Valtioneuvoston kärkihanke Palvelut asiakaslähtöiseksi, kokeilee kansallisesti palvelusetelin käytön ja asiakkaan valinnanvapauden merkitystä tuotettaviin sosiaali- ja terveystalouden palveluihin. Varhaiskasvatuspalvelut ovat osa kyseisiä palveluita. Hanke pyrkii selvittämään palvelusetelin käytön vaikutuksia palveluiden laadun ja saatavuuden sekä tuotettavien palveluiden kokonaiskustannusten näkökulmista. Tavoitteena on löytää kokonaistaloudellisesti, asiakkaan yhdenvertaisuutta ja osallisuutta tukeva sekä palveluntuotan-

toon kannustava malli. Pääyhteistyökumppaneina kärkihankkeessa on Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Sitra ja Kela. Kärkihankkeen ohjauksessa on maakunnallisia hankkeita, jotka toimivat nykyisten lainsäädännön puitteissa. (Valtioneuvosto 2018; STM 2018.)

Norlandia päiväkodit on useissa kunnissa hyväksytty varhaiskasvatuspalveluiden palvelusetelituottajaksi. Norlandia päiväkodit tiedottavat omalla ilmoituksella asiakkaita varhaiskasvatusmaksujen määräytymisestä ja käytännöistä palvelusopimuksen perustuessa palvelusetelin käyttöön. Kunnat ovat laatineet sääntökirjan tai ohjeen palvelusetelin käyttöön, jossa yksityiskohtaisesti kuvataan palveluntuottajaa sitovat lait ja velvollisuudet. Sääntökirja toimii myös asiakkaan tukena palveluiden hankintavaiheessa. (Norlandia 2017; Suonenjoki 2018c.)

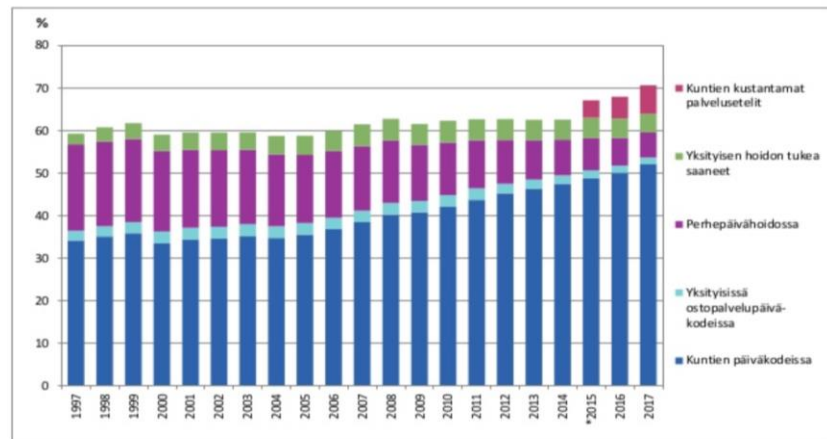
3.3 Varhaiskasvatus palvelujen kattavuus

Suomessa varhaiskasvatuspalveluiden piiriin hakeudutaan useimmiten vanhempien työn tai opiskelun vuoksi. Kaikkiaan varhaiskasvatuksessa olleiden lasten määrä on ollut vuonna 2017 noin 248 000 lasta. Perheen on mahdollista käyttää varhaiskasvatuksen palveluita subjektiivisen oikeuden perusteella. Subjektiivisen oikeuden ollessa kyseessä on varhaiskasvatuspalvelu osa-aikainen hoito, joka on enintään 20 tuntia viikossa. (Varhaiskasvatuslaki 12. §). Tällöin palvelua voidaan tarjota myös sosiaalisiin syihin vedoten tai lastensuojelulain mukaisesti ennaltaehkäisevästi (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88 3. a§).

Subjektiivista varhaiskasvatuksen rajaamista tehtiin vuonna 2016-kokoaikaisesta päivähoidosta osa-aikaiseen päivähoitoon. Lapsiasiavaltuutettu otti rakennepoliittisen muutoksen valmistelun vaiheessa kantaa hallituksen esitykseen. Kannanotossaan hän totesi tämänkaltaisen ratkaisun ja säästötoimen olevan lapsen edunvastainen ja vaarantaa lasten yhdenvertaisuuden toteutumista (Lapsiasiavaltuutettu 2014). Erillisellä selvityksellä kuntakohtaisesti tarjotaan subjektiivista kokoaikaista päivähoitoa sitä tarvitseville. Tällöin hakemukseen tulee kirjata lapsen kasvun, oppimisen, lastensuojelullisen tai monikulttuurisuuteen liittyvät perusteet. (Suonenjoki 2018.)

Varhaiskasvatuksen maksujen alentamisella pyritään nostamaan varhaiskasvatukseen osallistuneiden 1-6-vuotiaiden lasten osuus palvelutuottaja aloittain. Palvelusetelin käyttö on huomioitu vuodesta 2015 lähtien. Vuonna 1997 osallistuneiden lasten osuus oli alle 60 % saman ikäisestä väestöstä. Vuonna 2017 osuus on noussut hieman yli 70 %. (THL 2018.)

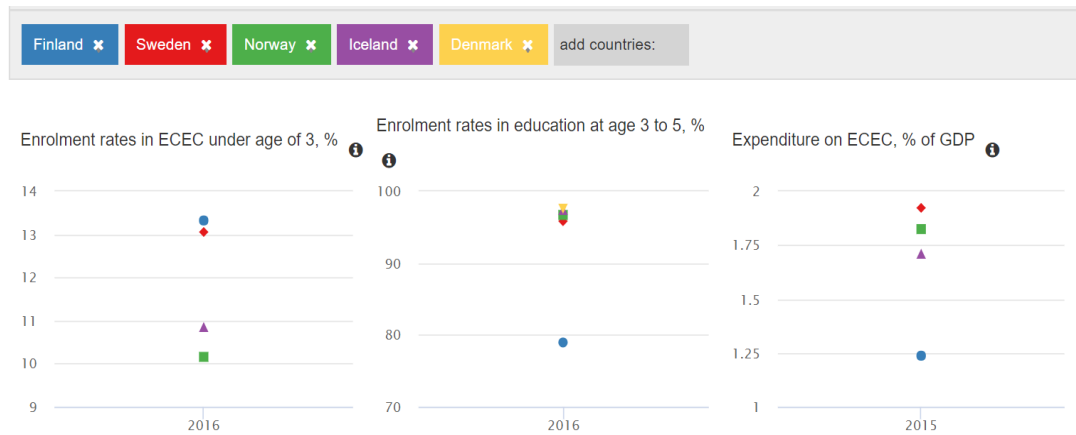
VARHAISKASVATUKSEEN OSALLISTUNEIDEN LASTEN OSUUS VÄESTÖN 1-6-VUOTIAISTA PALVELUN TUOTTAJAN MUKAAN VUOSINA 1997-2017

* Toimintavuodesta 2015 alkaen tietoja kerätään myös niistä lapsista, joille kunta on myöntänyt palvelusetelin varhaiskasvatukseen järjestämistä varten

Kuva 2. Varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten osuus 1997-2017 (THL 2018)

Varhaiskasvatukseen osallistumisen astetta kansainvälisesti vertaillen, OECD:n 34 jäsenmaan välillä, voi todeta Suomen olevan samalla tasolla alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatukseen osallistumisessa kuin OECD:ssä keskimäärin. Varhaiskasvatukseen osallistuminen 3-5-vuotiaiden suomalaislasten osalta oli jopa 11% pienempää kuin verrokkimaiden lasten osallistuminen. Pohjoismaihin verraten Suomen 3-5-vuotiaiden lasten osallistuminen on muita pohjoismaita pienempi siten, että muiden pohjoismaiden osallistumisprosentti on välillä 95-100, Suomen 80 %. Alle 3-vuotiaiden osallistuminen (13 %) on lähes samalla tasolla Ruotsin kanssa, molempien ollessa tilaston kärjessä (kuva 3). Osallistumisen erot katoavat lasten siirtyessä esiopetuksen piiriin. OECD:n tutkimuksessa tuli ilmi, että perheen tulotaso ja äidin koulutustausta vaikuttavat varhaiskasvatukseen osallistumiseen, siten että heikommista lähtökohdista tulevat lapset osallistuvat vähemmän. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018; OECD 2018.)

Kuva 3. OECD:n vertailu varhaiskasvatukseen osallistuvista alle 3-vuotiaista ja 3-5-vuotiaista lapsista pohjoismaissa vuonna 2016 sekä varhaiskasvatuksen tuottamisen kustannukset suhteutettuna bruttokansantuotteeseen vuonna 2015. (OECD 2018.)

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen on todennut, että varhaiskasvatus on Suomen koulutusjärjestelmän vaikuttavin osa ja sen vaikutukset ovat positiivisia ja syrjäytymistä ehkäiseviä. Grahn-Laasonen lisää, että tutkimuksiin perustuvan uuden tiedon mukaan, varhaisvuosien merkityksellisyyden ymmärtäminen on lisääntynyt jatkuvasti. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

Opetusministerin lausuntoaan voidaan verrata varhaiskasvatuslain 3. § asettamiin tavoitteisiin. Ensimmäisessä kohdassa tavoitteeksi kerrotaan lapsen iän ja kehityksen mukaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve, antaa lapselle yhdenvertaiset oikeudet osallistua ja vaikuttaa sekä toteuttaa lapsen oikeutta leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriin. (Varhaiskasvatuslaki 3. §.) OECD on suomalaista varhaiskasvatusta tarkastellessaan huomionnut sen vahvuudeksi henkilöstön koulutustason sekä aikuisten ja lasten suhdeluvun (Karila 2016, opetushallituksen 2016 mukaan). Suomessa varhaiskasvatuslaki (§ 25-39) säätelee varhaiskasvatuksessa työskentelevien henkilöiden ammattitaitovaatimuksista ja määrästä.

3.4 Asiakkaaksi tulo

Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. Myös esiopetus katsotaan kuuluvaksi varhaiskasvatuksen toiminnan piiriin. Lapsen vanhemmat päättävät lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (Opetushallitus 2018.) Lapsi voi aloittaa varhaiskasvatuksessa yhdeksän kuukauden iässä, jolloin vanhempainrahakausi päättyy ja vanhemmat siirtyvät

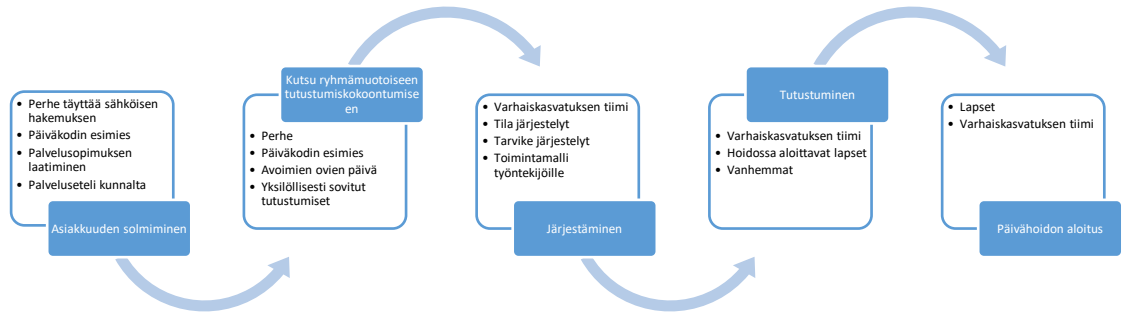
takaisin työhön tai opiskelemaan. (Kela 2018; varhaiskasvatustalain.) Lapselle voidaan myöntää varhaiskasvatustalainuita pidempään kuin esikoulu ikään saakka, hänen henkilökohtaisten tuen tarpeiden vuoksi (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380 3. §).

Vanhemmat voivat valita perheen ja lapsen tarpeita vastaavan hoitopaikan. Kunnan on tuotettava vanhemman työaikaa vastaavasti vuorohoitoa lapselle, siten kuin perhe sitä tarvitsee (Varhaiskasvatustalain 13. §). Mikäli lapsi ei ole vuorohoidossa, hoitopäivän yhtäjaksoinen kesto voi olla enintään 10 tuntia päivässä (varhaiskasvatustalain 9. §). Eli yhteensä keskimäärin 50 tuntia viikossa.

Varhaiskasvatukseen haetaan erilaisilla lomakkeilla tai sähköisillä järjestelmillä, käynnot vaihtelevat kunnittain. Varhaiskasvatustalainuita haettaessa ilmoitetaan lapsen ja huoltajien henkilötiedot, perheen tuloseselvitys ja perheen koko sekä tarve varhaiskasvatuksen määrästä. (Suonenjoki 2018b; Rautalampi 2018.) Hakemus tehdään kunnalle neljä kuukautta ennen hoidon tarpeen alkamista. Mikäli ajankohta ei ole ennakoitavissa, hakemus tehdään viimeistään kun hoidon tarve ilmenee. Kunta on tällöin velvollinen järjestämään varhaiskasvatustalainuita lapselle kahden viikon kuluessa. (varhaiskasvatustalain 17. §.)

Kuvassa 4 esitetään palvelupolku varhaiskasvatuksen aloituksen vaiheista. Kuva esittää Norlandia päiväkodin asiakkuuden ja toiminnan alkuvaiheita, joita ovat asiakkuuden solmiminen ja kutsu tutustumaan, tutustumisen järjestäminen sekä toimintaan tutustuminen ja päivähoidon aloitus. Kuva on laadittu opinnäytetyöprosessissa. Se kuvaa uutena toiminnan aloittavaa päiväkodin asiakkaan palvelupolkua.

Asiakkuuden solmimisen vaiheessa perhe tekee sähköisen hakemuksen varhaiskasvatukseen, joka käsitellään viiden arkipäivän kuluessa (Norlandia 2018). Perheen tulee hakea palveluseteliä kunnalta sähköisen eDaisy-järjestelmän kautta, kun asiakkuus on solmittu. Perheen tulee varmistaa, että yksityinen päivähoitotuottaja on hyväksytty palvelusetelituottajaksi. Mikäli hyväksyntää ei ole, voi perhe hakea Kelalta yksityisen kotihoidon tukea. (Suonenjoki 2018b.)

Kuva 4. palvelupolku varhaiskasvatuksen aloittamisessa

Norlandia päiväkodeilla järjestetään avointen ovien päiviä ja he esittelevät päiväkoteja yksityisinä tutustumiskäynteinä niin sovittaessa. Norlandia päiväkotien pedagoginen johtaja suosittaa artikkelissaan, että ennen hoidon aloitusta tulisi lapsen kanssa käydä leikkimässä päiväkodin sisällä ja pihalla ja tutustua uuteen ympäristöön ja ihmisiin. (Heikkilä s.a. ; kuva 4.)

Varsinainen päivähoiton aloitus määräytyy ryhmämuotoisen tutustumiskokouksen jälkeen jokaisen perheen yksilöllisen tarpeen mukaan. Toisesta tai useammista tutustumiskäynneistä voidaan sopia, jotta vanhempi pääsee lapsen tueksi tutustumisvaiheessa. Mahdollista on aloittaa varhaiskasvatuksessa osa-aikaisena ja kasvattaa hoitoajan määrää vähitellen kokoaikaiseksi. Varhaiskasvatuksessa käytetään termiä ”pehmeä lasku”, kuvaamaan portaittaista päivähoitoon siirtymistä. Tällöin lapsi voi ottaa hoitoon omia turvaa tuovia objekteja, kuten kuvan perheestä, unilelun tms. Yleistyvänä käytäntönä on työntekijän vierailu perheen kotona ennen hoidossa aloittamista, jotta lapsen ja varhaiskasvattajan suhde vahvistuu. (Norlandia 2018.)

3.4.1 Lapsen sopeutuminen varhaiskasvatuksen arkeen

Varhaiskasvatuksen henkilöstö tarjoaa perheelle ja lapselle mahdollisimman turvallisen ja sujuvan siirtymisen päiväkodin arkeen (Heikkilä s.a.). Toiminta päiväkodeissa perustuu suunnitelmaan, jonka perheet voivat halutessaan pyytää luettavaksi itselleen. Suunnitelmasta käytetään nimeä paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatusyksiköiden toimintaa suunnittelun, toteutuksen, arvioin-

nin ja kehittämistyön osa-alueilla. Norlandia päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (2016), jonka perusteella jokainen kunta on laatinut paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Nämä suunnitelmat yksilöidään päiväkotikohtaisilla lapsen ryhmä- ja henkilökohtaisella varhaiskasvatussuunnitelmalla. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016; Norlandia 2018.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa keskeisiä asioita ovat muun muassa sensitiivinen ja yksilöllinen toiminta lapsen ja perheiden kanssa, lapsen kokema turvallinen olo ja tunne, että hän on ryhmänsä jäsen ja hänellä kavereita. Lapsen sitoutuminen leikkiin ja toimintoihin tärkeää ja siinä kannustetaan positiivisesti. Norlandia päiväkodeissa toimitaan pienryhmäpedagogiikkaa käyttäen ja vahvistetaan lapsen laaja-alaisen oppimisen osa-alueita (Norlandia 2018). Oppimisen osa-alueita ovat ilmaisun monet muodot, kielten rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, kasvan, liikun ja kehityn sekä tutkin ja toimin ympäristössäni (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016).

Norlandia päiväkodeilla lapselle nimetään omahoitaja, joka on pienryhmän oma aikuinen. Omahoitajan nimeäminen voi tapahtua jo ennen hoidon aloitusta ja hän voi käydä lapsen kotona tutustumassa lapseen ja perheeseen. Omahoitajalle annetaan tietoa lapsen tavoista ja tottumuksista keskustellen ja täyttämällä Lapsen tavat ja tottumukset- lomake. Näin päivähoidon aikana voidaan toimia annettujen tietojen perusteella yksilöllisesti. (Norlandia 2018.) Omahoitaja toimintatapaa on kehitetty 1940-luvulta lähtien lapsipsykoanalyttikko Katanin toimesta Ohion osavaltiossa. Toimintapa alkoi 3-5-vuotiaiden lasten emotionaalisten vaikeuksien tukemisen tarpeesta. Toiminta laajeni 1960-luvulla ja kehittyi vahvasti 1980-luvulla Erna & Robert Furmanin kehittäessä Katanin aloittamaa työtä. (Seilonen 2007, 24.)

Kasvatusyhteistyö

Kasvatusyhteistyö tarkoittaa vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välistä yhteistoimintaa lapsen edun parhaaksi. Vanhemmilla on oikeus tietää, mitä lapsen päivässä sekä ryhmässä tapahtuu ja heitä arvostetaan ensisijaisina asiantuntijoina ja kasvattajina lapsensa asioissa. Päivähoidon alkaessa käydään

aloituskeskustelussa lävitse, millaista kasvatusyhteistyötä perhe odottaa. Hyvään yhteistyöhön päästään vaiheittain ja se perustuu avoimuuteen. Lapsen vieminen uuteen ryhmään saattaa jännittää aikuista ja nostaa vanhemmalle monenlaisia tunteita ja huolta esiin. Näistä tunteista ja ajatuksista on hyvä keskustella varhaiskasvatuksen alkaessa, jotta yhteinen kasvatusyhteistyö perustuu vahvaan luottamukseen ja dialogiin vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välillä. Vanhemman tulisi olla lapsensa tukena ja osoittaa luottamusta varhaiskasvattajan ammattitaitoa kohtaan. Vanhempien verkostoituminen vahvistaa yhteisöllisyyttä ja tukee ammattihenkilöstön työskentelyä. (Haapsalo 2016,20-21; varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32-33; Norlandia 2018b.)

3.4.2 Tutkimusta varhaiskasvatukseen sopeutumisesta

1970-luvulla USA:ssa heräsi kysymys, kuinka päivähoito vaikuttaa lapsen sosiaaliseen kompetenssiin ja emotionaaliseen kehitykseen. Lähtöoletus oli, että vaikutus olisi myönteinen ja lasta vahvistava. Tutkimusaineistoa kerättiin ja useiden tutkimusten (1970-1990) jälkeen todettiin vaikutuksen olevan päinvastainen. Varhaiskasvatuksen todettiin lisäävän lasten aggressiivista käyttäytymistä ja tottelemattomuutta myöhemmällä iällä, mikäli lapsi siirtyy varhain päivähoitoon ja/tai hän viettää hoidossa aikaa enemmän kuin 30 tuntia viikossa. Tutkimuksen tuloksia väitettiin virheellisiksi ja niitä ei hyväksytty todeksi tutkijoiden keskuudessa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 109-118.)

Tutkimusprojekti NICHD (1991-2009) jatkoi aloitettua tutkimusta ja pyrki huomioimaan muun muassa perhetaustan ja varhaiskasvatuksen laadun, jolloin aiempien tutkimusten kontrolloimattomiksi jääneet osa-alueet otettiin huomioon. NICHD-tutkimusprojekti oli laajin ja vaikuttavin koskaan tehty varhaiskasvatuksen tutkimus. Sen päätavoitteet olivat tutkia varhaiskasvatuksen vaikutuksia lapsen sosiaalisen, emotionaalisen, kielellisen ja kognitiivisen kehityksen osalta sekä varhaiskasvatuksen vaikutusta lasten fyysiseen kasvuun ja kehitykseen. Mukana oli yli 5 400 perhettä, joista loppuvaiheessa mukana oli vielä hieman yli 3000. (NIH 2017; Keltikangas-Järvinen 2012, 118-120)

Keskeinen tutkimusaihe oli varhaiskasvatuksen vaikutus lapsen sosiaaliseen kehitykseen ja käytökseen. Tutkimuksessa arviointia tehtiin neljässä

vaiheessa. Lapsen taitoja, kehitystä ja sosiaalista sopeutuvuutta tutkimuksessa arvioivat vanhemmat, lastenhoitajat ja lastentarhaopettajat. Lisäksi lapsiryhmissä vuorovaikutustilanteita kuvattiin ja tutkijat arvioivat niitä. Tulokset asetettiin viitekehykseen, jota ei rajannut lapsen ikä, vaan kokonaistuntimäärä, jonka hän oli viettänyt hoidossa. (NICHD 2010; Keltikangas-Järvinen 2012, 109, 118-122.)

NICHD-tutkimuksessa tuloksena alle yksivuotiaana hoidon aloittaneen lapsen kokonaistuntimäärää tarkastellessa 4,5-vuotiaaksi asti, todettiin lapsella myöhemmin merkittävää aggressiivisuutta, tottelemattomuutta ja käytöspulmia kouluikäisenä. Tarkastelussa lasten varhaiskasvatuksen viikkotunti määrät olivat keskimäärin 32 tuntia/vk. Muutamilla lapsilla tuntimäärä ylittyi ollen 36 tuntia viikossa ja se oli tutkimuksen mukaan suoranaisten riskitekijä. Lapset, joille kertyi suuri tuntimäärä, oli varhaiskasvatuksen raportoinnin mukaan heikompi sosiaalinen kompetenssi, enemmän käytöshäiriöitä ja konflikteja muiden lasten kanssa verrattaen vähemmän aikaa hoidossa olleisiin lapsiin. Raportissa tuli ilmi lasten käytöksessä tottelemattomuutta, levotonta ja hyökkäävää käytöstä. (NICHD 2010; Keltikangas-Järvinen 2012, 122-123.) Suomessa varsin yleinen hoitopäivän pituus on lapsella noin kahdeksan tuntia, viitenä päivänä viikossa, mikä ylittää tutkimuksessa riskirajana pidetyn tuntimäärän.

Maccoby ja Lewis (2003) esittelevät artikkelissaan päivähoitoon mallin, jolla voidaan hyvin tukea lasta hänen kehityksessään. He eivät sivuuta NICHD-tutkimusprojektin tuomaa näkökulmaa varhaiskasvatuksen vaikutuksista lapseen, kuten Anderson (1989) teki tutkiessaan päivähoiton vaikutuksia. Andersonin tutkimuksessa on esitetty sen oleva virheellinen pienen ja vääristyneen tutkittavien ryhmän ja epätarkkojen tietojen takia. Andersonin tekemä tutkimus sai huomiota vasta 2010 ja oli tällöin mediankin tarkastelussa. Tällöin tutkimuksen tuloksen perusteella esitettiin väite, että mitä aiemmin lapsi aloittaa päivähoiton, sitä paremmin hän menestyy myöhemmin elämässä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 190, 220-21.)

Barrett ym. (2005) esittävät erilaisia tapoja nostaa varhaiskasvatuksen laatua. Toiminnaksi he esittävät lapsen pulmien ratkaisemista ryhmän sisällä, jossa ne ilmaantuvat, konsultaation avulla. Konsultoitavana voi olla tarpeen mukaan

erityislastentarhaopettaja tai muu ammattihenkilö. Toinen ehdotus oli varhaiskasvatuksen omahoitajan ja lapsen pysyvä yhteistyö. Tällöin omahoitaja pysyy samana koko varhaiskasvatuksen ajan siten, että ikäryhmäperustaisesta ryhmästä ei siirrytä uuden aikuisen ohjaamaan ryhmään. (Keltikangas-Järvinen 2012, 190, 220-21.)

4 RYHMÄYTYMINEN

Aluksi on syytä miettiä, miten joukko ihmisiä määritellään ryhmäksi. Ryhmän tunnuspiirteiksi nimetään muun muassa ryhmän tarkoitus, vuorovaikutus, rajat ja säännöt sekä johtajuus (Kopakkala 2011, 36). Sosiaalipsykologisesti ryhmä määritellään kahden tai useamman ihmisen välillä muodostuneeksi vuorovaikutussuhteeksi, jossa he ovat tietoisia toisistaan ja tuntevat yhteen kuulumisen tunnetta (Saloviita 2006, 27). Vertaisryhmällä tarkoitetaan Ladd (2005) mukaan ryhmää, jonka jäsenet ovat saman ikäisiä tai kehitystasoltaan samalla asteella (Repo 2013, 117).

4.1 Ryhmän muodostumisen perusteet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslain 34. § edellyttää varhaiskasvatusryhmän muodostamisen perusteiden ottavan huomioon varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet. Varhaiskasvatuksen ryhmämuodostus voidaan käytännössä toteuttaa siis eri tavoin, esimerkiksi ikään perustuvat ryhmät tai sisarusryhmät. Varhaiskasvatuksen arjessa kohtaa kaksi ryhmää- lapsiryhmät, joita ohjaavat työntekijäryhmän yksilöt. Lapsiryhmien koosta säädetään varhaiskasvatuslaissa, jossa määritetään lasten ja ryhmän aikuisten suhdeluvusta lasten ikään perustuen (varhaiskasvatuslaki §35). Laki antaa alle kolmivuotiaiden lasten ryhmään suhdeluksi 4:1, joka on todettu kehityspsykologisesti lapsen kehitystä tukevaksi. Alle kolme vuotiaiden sosiaalisten taitojen kehitys on todettu olevan myönteistä neljän henkilön ryhmässä. Mikäli ryhmä koko kasvaa yli neljän henkilön, vuorovaikutustaidot taantuvat (Keltikangas-Järvinen 2012, 153).

Lasten vertaisryhmissä muodostuu ystävyysuhteita, jotka kehittävät monipuolisesti lapsen kognitiivisia ja sosiokognitiivisia valmiuksia. Vertaisryhmän jäsenten välisillä ystävyysuhteilla on todettu olevan myönteinen vaikutus lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehitykseen. (Repo 2013, 116-117.)

Lasten luontainen kiinnostus toisiin lapsiin ja heidän ilmeinen tarve vuorovai-
kutukseen leikin kautta tukee ryhmän muodostumista (Kalliala 2008; Marjanen
ym. 2013, 56). Leikin merkityksestä ryhmäytymistoimintana kerrotaan luvus-
sassa 4.3. Ryhmäytymisen tarkoituksena on lisätä osallistujien luottamusta
itseään ja toisia kohtaan, jolloin ryhmän turvallisuuden tunne lisääntyy (Aalto
2002, 8).

4.2 Ryhmäytymisen vaiheet

Ryhmien toimintaa on määritetty ryhmäteorioiden kautta, joista tunnetuin lie-
nee on psykoanalyttikko W.R. Bionin (1897-1979) kehittämä teoria. Hänen
mielestään ryhmien toiminnan pohjautuvan perusolettamuksentilaan. Perus-
olettamuksen tila on kaikkea muutosta vastustava ja häiritsee ryhmän jäsen-
ten pyrkimystä päästä tavoitteeseensa ja toimia yhdessä. Mikäli ryhmän jäse-
net tuntevat ryhmän turvalliseksi ja tietävät mitä heiltä odotetaan, ei perusole-
ttamuksen tilan muodot tule esille tai ne nousevat esiin vain hetkittäin. (Kopak-
kala 2011, 45.)

Perusolettamuksen tilassa toimivista ryhmistä voidaan Bionin mukaan erottaa
seuraavat muodot; riippuva ryhmä, taistelu- ja pakoryhmä sekä parinmuodos-
tusryhmät. Myöhemmin teoriaan lisättiin yhtenäisyysryhmän malli. Bion tulkit-
si ryhmien käytöstä psykologisilla puolustusmekanismien käyttöön ottamista ja
vertasi niitä lapsen käyttäytymisen malliksi. Riippuvan ryhmän tyypillinen piirre
on sen jäsenen osaamattomuuden tunne sekä vahva luottamus ja riippuvuu-
den tunne johtaja kohtaan. Taistelu- ja pakoryhmässä jäsenet ovat kuin puo-
lustustilassa ulkopuolista uhkaa vastaan. Puolustustila luo ryhmään kiihtynyttä
ja aggressiivista käytöstä. Ryhmä ei ota vakavasti johtajaa ja välttelee toimin-
nan tavoitteena olevia keskeisiä aiheita. Parinmuodostusryhmässä kahdelle
ryhmän jäsenelle luodaan liiallisia odotuksia koko ryhmän tilanteen parantumi-
sesta ja muuttumisesta. Yhtenäisyysryhmä työskentelee annetun aiheen pa-
rissa liian suurien odotuksien säestämänä, jonka vuoksi epäonnistuminen
saattaa aiheuttaa syyttelyä ryhmän jäsenten välillä. (Kopakkala 2011, 45.)

Turvallisuus lisää ryhmän jäsenen toimintaa ja itseksi tulemistä. Turvallisessa
ryhmässä ilmapiiri on empaattinen ja hyväksyvä. (Aalto 2002, 8,15.) Itseksi tu-

lemisen voidaan ajatella olevan mielipiteiden ja tunteiden vapaata ja ilmaismista. Ryhmiä luokitellaan sen turvallisuusasteen mukaan kahdeksaan eri luokkaan, joista T1) Pelkäävä ryhmä sekä T2) Turvaton ryhmä eivät mahdollista jäsenten osallistumista ja sisältävät paljon epävarmuutta. T3) Tunteeton, perusturvallinen ryhmä on jäsenten välisen ilmaisun osalta varovaista ja tunnustelevaa. Ryhmän kokoontumisen syy kuitenkin tuo ryhmälle perusturvallisuuden tunteen. Ryhmäluokitukset T4) Tuttu, turvallinen ryhmä ja T5) Avoin ryhmä, sallivat ja tukevat yksittäisen jäsenen olemista ja itseksi tulemista ja niissä vallitsee turvallisuuden ilmapiiri. Ryhmät T6) Heikkoutta hyväksyvä ja T7) Haavoittuvuutta salliva ryhmä mahdollistavat jäsenilleen muiden tunteiden lisäksi heikkouksien sekä pelkojen esille tuomisen. Häpeän tunne alkaa näissä ryhmissä väistyä. Ryhmäluokituksen viimeinen T8) Armahtava ryhmä syntyy suurimman mahdollisen turvallisuuden tunteen lisäksi ryhmän jäsenten lisääntyneen itsetuntemuksen ja omien kokemusten tunnustamisen myötä. (Aalto 2002, 15-17.)

Ryhmän vaiheittaista kehitystä voidaan tarkastella Tuckman (1965) julkaiseman artikkelin perusteella. Kyseisen artikkelin ja siinä esitetyn vaiheittaisen mallin pohjalla ei ole tehty kokonaistutkimusta, vaan se on koottu aiempien tutkimusten osista. Tuckmanin Ryhmän vaiheittaisen kehityksen teoria on kuitenkin hyväksytty yleisesti käyttöön. Sen vaiheet ovat 1) Muodostusvaihe (forming), jossa ryhmän jäsenet toimivat sopuisasti johtajan antaman tehtävän äärellä, mutta ovat hyvin riippuvaisia johtajasta. Toiminnan tavat ja tavoitteet epäselviä. 2) Kuohuntavaihe (storming). Tässä vaiheessa yksilöt pyrkivät erottautumaan ryhmästä ja konfliktien määrä kasvaa. Johtajaa vastustetaan ja ryhmä hajoaa alaryhmiin. Yhteisen toiminnan tavoitteet ovat selkiytymässä, samoin toimintatavat. 3) Sopimisvaihe (norming), on ryhmää yhdistävä vaihe, jolloin sen jäsenet hyväksytään ja roolit muodostuvat. Toimintailmapiiri vapautuu, kuitenkin ryhmän jäsenet tavoittelevat usein vielä omaa etuaan. 4) Hyvin toimiva ryhmä (performing) on luova, tuottava ja pystyy toimimaan kokonaisuutena. Roolit ja toimet jakautuvat ja joustavat tehtävän vaatimalla tavalla. Ongelmana on ulkopuoliselle tähän ryhmään pääsy. 5) Ryhmän lopettaminen (adjourning, lisätty vuonna 1977). Ryhmän päätökseen liittyy tunteiden ilmaukset. Tunteiden kirjo voi vaihdella helpotuksesta masennukseen. Tässä ryhmän jäsenet hyvästelevät toisensa. (Kopakkala 2011, 49-52.)

4.2.1 Ryhmäytyminen varhaiskasvatuksessa

Ryhmäytymiseen kannattaa kiinnittää huomiota ryhmän alkuvaiheesta lähtien. Hyvin ja turvallisesti ryhmäytynyt vertaisryhmä pystyy toimimaan erillaisissa tilanteissa ja toiminnallaan tukemaan ryhmän jäsenen hyvinvointia ja kehittymistä omaksi itsekseen. (Aalto 2002, 4-11.) Turvallinen ryhmä on lasten kanssa toimittaessa tärkeää. Se on lapsille jatkuvan oppimisen edellytys, lisää luovuutta sekä tukee vuorovaikutusta. Onnistunut ryhmäytyminen ehkäisee epätoivottua häiritsevää käyttäytymistä ja kiusaamista. (Aalto 2000, 24.) Turvallisuutta luodaan vahvistamalla me-henkeä, joka onnistuu pienryhmätoiminnan kautta. Parhaiten se on todettu onnistuvan lapsiryhmässä huumorin ja leikkisyyden avulla. Lasten on koettava, että aikuinen on heidän kanssaan samalla puolella. Repo (2013) arvioi teoksessaan, että perinteisten kotiryhmien poistamisella varhaiskasvatuksesta saattaa haitallinen ilmiö lasten me-hengen kehittämisessä. Turvattoman ryhmän merkki on heikosti kehittynyt ryhmähenki, joka aiheuttaa ikäviä kiusaamisilmiöitä. (Repo 2013, 122-125.)

Lähtökohtaisesti varhaiskasvatus ryhmät ovat jo hoivatehtävään perustuen aiemmin kuvattujen turvallisuusluokien T3–T6 -luokissa. Johnson ja Johnson esittää viiden turvallisuuden osatekijän olevan molemmin puolinen luottamus, hyväksyntä ja haavoittuvaksi altistuminen sekä tuen antaminen. Viides osatekijä on sitoutuminen. (Aalto 2002, 6-7.) Varhaiskasvattajan sitoutuu lapsiryhmään, mikä lisää lasten halukkuutta yhteistyöhön ”oman aikuisen” kanssa. Häneltä lapset saavat tukea ja hoivaa. Varhaiskasvattajan ammattitaitoon kuuluu huomioida lapsen tarpeet ja hyväksyä kaikki heidän tarpeistaan riippumatta.

Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomioita lasten sosiaalisiin taitoihin, jotka kehittyvät osallistumisen ja vaikuttamisen kautta (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2016, 24). Keskeisiä sosiaalisten taitojen osa-alueita Revon (2013) mukaan ovat lapsen yhteistyö- ja ongelmanratkaisutaidot, tunnetaidot, ryhmään liittyminen ja prososiaaliset taidot. Prososiaaliset taidot ovat lasten vuorovaikutuksen myönteisiä muotoja, joihin katsotaan kuuluvaksi ystävällisyys, auttamishalu ja empaattisuus. Alle kouluikäisillä prososiaalinen toiminta on pääasiassa spontaania. Toiminta voi olla esimerkiksi kokemusten ja leikkien jakamista ja leikkikaverin lohduttamista. (Halonen & Lehtinen 2001, 10-11.)

Blase ym. kuvaavat tutkimusartikkelissaan Australiassa toteutetun tutkimuksen, jossa tutkittiin eri-ikäisistä lapsista muodostuvien varhaiskasvatusryhmien sisäisiä vuorovaikutussuhteita. Tutkimuksen tuloksina varhaiskasvattajat havaitsivat eri-ikäisistä lapsista koottujen ryhmien tukevan vertaissuhteiden muodostumisessa. Lisäksi lasten käytöksessä havaittiin prososiaalisten taitojen ja kognitiivisten taitojen lisääntyvän. (Blaise ym. 2009.) Lapset tarvitsevat sosiaalisia taitoja kehittyäkseen kaveri- ja vertaissuhteissa. Pienten lasten itsesäätely- ja tunnetaidot ovat kuitenkin kehittymättömät ja he tarvitsevat niissä aikuisen ohjausta, opetusta ja tukea. (Repo 2013, 119.) Varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä tunnetaitojen opettelu ja itsesäätelytaitojen harjoittelu on osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaista pedagogista toimintaa.

4.2.2 Varhaiskasvatusryhmän toiminta ja yhteisöllisyys

Lapsen vuorovaikutustaidot ovat osittain opittua käyttäytymistä kotoa ja taitojen soveltamista uudessa ympäristössä. Soveltamisesta johtuen lapsi voi käyttäytyä hyvinkin toisistaan poikkeavilla tavoilla eri ympäristöissä. Tämä on seurausta ympäristöjen erilaisista normeista ja lapsen roolista kyseisessä ympäristössä ja yhteisön hierarkiasta. (Haapsalo 2016, 27.)

Varhaiskasvatusryhmä on toiminnallisuuteen ja sopimukseen perustuva yhteisö, jonka yhteisöllisyys voi viitata toimintatapaan tai periaatteeseen sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen. Lasten toimintatavat ja normit ovat erilaiset kasvattajien toimintatapoihin nähden. Tästä syystä lapset kokevat ensisijaisesti kuuluvansa lapsien muodostamaan pienyhteisöön, joka tarjoaa heille yhteenkuuluvuuden tunteen ja ajanvietettä. Lasten ryhmissä yksilön yhteisöllisyyden tunteen muodostumiseen vaikuttavat lapsen henkilökohtaiset taidot ja ominaisuudet, kuten motoriset taidot, ulkonäkö ja liikunnallisuus sekä lapsen ikä. Lasten yhteisesti arvostamat asiat siirtyvät ryhmän yhteisöllisyyttä edistäviksi tai eristäviksi tekijöiksi, joka yksilö tasolla saattaa aiheuttaa suosimista, syrjintää tai kiusaamista. Lapsi pyrkiikin toimimaan aina siten, kuin on ryhmässä yhteisesti hyväksyttyä; esimerkiksi piirtämään samanlaisia kuvia kuin ystävänsä. (Marjanen ym. 2013, 47-49.)

Kaksi-kolmivuotiaiden lasten voidaan jo alkaa olettaa toimimaan vuorovai-
kutteisesti yhden tai kahden lapsen kanssa yhtäaikaisesti. Tämän ikäiset leik-
kivät mieluusti kaverin kanssa, vaikka äiti olisi paikalla. Kuitenkin tässä ikävai-
heessa lapsen konfliktien ratkaisukyky on olematon, mikä tarkoittaa 2–3 vuoti-
aan lapsen kykenevät vain positiiviseen vuorovaikutukseen. Lapselle nel-
jävuotiaana kaverit käyvät tärkeiksi ja hän ymmärtää ryhmän sääntöjä. Tässä
iässä olisi hyvä lapsen harjoitella sääntöjen mukaista yhteistoimintaa ainakin
muutamia tunteja viikossa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 152.)

J.L.Moreno on luonut käsitteen ja toimintamallin sosiometria, joka kuvaa ryh-
mien vuorovaikutusta ja rakennetta. Sosiometria tuo näkyväksi ja mitattavaksi
ryhmän sisäisiä suhteita. Näitä kuvataan ryhmästä muodostettavalla so-
siogrammilla. Alkavassa ryhmässä sosiometrian tavoite on tutustuttaa, vahvis-
taa ryhmän jäsenten samanlaisuuden kokemusta ja löytää ryhmän rajoja. So-
siometrisia menetelmiä on useita ja niiden käyttämiseksi ohjaajan tulee tuntea
ryhmän kehityksen vaihe ja käytettävä tekniikka. Sosiometria perustuu ohjaa-
jan havaintoihin ja ryhmän jäsenten haastatteluun tai keskusteluun. (Kopak-
kala 2011, 122-152.)

4.3 Ryhmäytyminen kehitysteoreettisesta näkökulmasta

Vuorovaikutus- ja kaverisuhdetaitoja on mahdollista opettettaa ja oppia. Van-
hempien ja varhaiskasvattajan luottamus lasta ja hänen oppimiskykyään koh-
taan on tärkeää. Lapsi ei osaa kaikkia taitoja vaan kehitty niissä ryhmän mu-
kana ja muiden lasten kanssa toimiessa. Taitojen kehittymiseen ja lähtötilan-
teeseen vaikuttavat lapsen ikä, temperamentti, sopeutuminen uuteen ryh-
mään ja aiemmat kokemukset. (Haapsalo 2016, 29.)

Lapsen ikä on keskeinen tekijä vuorovaikutuksen määrässä ja suunnassa.
Vuorovaikutusta voidaan käsitellä mm. kielen kehittymisen näkökulmasta.
Lapsi on kykynevä vuorovaikutukseen syntymästään lähtien ilmeillä ja eleillä,
kunnes puhe kehittyy noin yhden vuoden iässä. Lapsen viestintä on alusta
saakka tavoitteellista. Miksi niin on, ei ole yksiselitteistä tutkijoiden keskuu-
dessa. Toisen näkemyksen mukaan keskeistä on välineellisen tavoitteen saa-
uttaminen. Se tarkoittaa pienenkin lapsen ymmärtävän pystyvänsä toimin-

tansa kautta vaikuttavan ympäristössään ihmisiin ja tapahtumiin. Toinen näkemys lapsen vuorovaikutukseen pyrkimisestä on ihmislajille tyypillinen tarve jakaa omaa kokemuksia ja tunteita. (Laakso 2014, 22-25.)

Vuorovaikutukseen kehittymistä avaavat ihmisen kehitysteoriat, joita ovat laatineet D. Stern ja E.H. Erikson. Stern on varhaisen vuorovaikutuksen tutkija ja kuvailee teoksessaan *The first relationship-infant and mother*, kuinka vauvan ensimmäisen puolen vuoden aikana kokemat ihmissuhteet (yleisimmin äitiin) ja niiden vuorovaikutus ovat merkityksellisiä. Hän kuvaa vauvan ensikuukausien olevan luonteeltaan puhtaasti sosiaalisia ja toteaa kaiken silloin koetun vuorovaikutuksen myöhemmin määrittävän uusia vuorovaikutussuhteita. Stern vastaa kysymykseen; milloin vuorovaikutussuhde muuttuu ystävyysuhteeksi? Kun lapsi pystyy kehityksensä edetessä, noin yhdeksän kuukauden iässä, erottamaan itsensä yksilönä ja hänen tekemisellään on merkitystä vastavuoroisuuden kanssa. Tästä merkinä on lapsen reaktio vierastamisesta. (Stern 2002,17,117-118.) Kehitysvaihe on nimetty Tunne subjektiivisesta minästä -vaiheeksi (Jussila 2017, 12).

Lehtinen ym. (2007) kuvaavat E.H. Eriksonin teorian, jossa lapsen kehitys etenee tietyssä järjestyksessä ja siihen vaikuttavat psyykkisten, biologisten ja yhteisön tapahtumien vuorovaikutus. Näitä kehitysvaiheista kutsutaan psykososiaalisiksi vaiheiksi, joissa seuraksena myönteinen tai kielteinen kehitystulos. Eriksonin teoriasta kolme kehitysvaihetta kohdistuu varhaiskasvatuskäsitteelle lapselle. (Jussila 2017 mukaan.)

Vauvana 0-1-vuotiaana kehitysvaiheen nimi on perusluottamus vs. epäluottamus; jolloin hoivan ja vuorovaikutuksen laadusta ja määrästä vauva muodostaa myönteisenä kehitystuloksena luottamuksen itseän ja muihin eli psykologisen turvallisuuden ja toivon elämys kehittyy. Kielteinen kehitystulos vauva iässä on turvattomuuden ja itseluottamuksen puuttumisen tunne, kokemus pelottavasta, pahasta ja hylättyinä olemisesta. (Lehtinen ym. 2007 Jussila 2017 mukaan.)

Taaperoiässä (2-3v.) kehitystehtävä on autonomia vs. häpeä ja epäily. Myönteinen kehitystulos on tällöin oman hallinnan ja tahdonvoiman tunne ja kyky

valintojen tekemiseen. Perusvoimaksi muodostuu kyky tahtoa. Kielteinen kehitystulos on epäily omista kyvyistään, jäykkyys tai tunnontarkkuus. Muodostuu kokemus siitä, ettei ole vaihtoehtoja. (Lehtinen ym. 2007 Jussila 2017 mukaan.)

Leikki-iässä (4-5 v.) kehitysvaiheen nimi on aloitteellisuus vs. syyllisyyden tunne. Myönteinen kehitystulos muodostuu omiin kykyihin ja tekemisiin liittyvästä voimaantumisesta ja tekojen merkityksellisyydestä muille. Kielteinen kehitystulos on vastaavasti epäonnistumisen ja arvottomuuden tunne ja niistä aiheutuva syyllisyys. Kokemus, ettei voi teoillaan vaikuttaa ja on tuuliajolla. (Lehtinen ym. 2007 Jussila 2017 mukaan) Eriksonin teorian tarkastelun valossa voidaan todeta lapsen yksilöllisellä kehityksellä olevan suuri merkitys ryhmäytymisvaiheessa ja ryhmän yhteisöllisyyttä tavoiteltaessa. Lapsen ikä tuo ryhmälle erilaisia vaatimuksia ja tarpeita täytettäväksi.

Kiintymyssuhdeteoria perustuu J.Bowlbyn 1960-1970-luvuilla tekemiin tutkimuksiin ja hänen ajatuksiinsa lapsen yksilöitymisestä ja kypsymisestä varhaisista tunnesuhteista lähtien. Mikäli herkkyyttä vaativassa vuorovaikutuksessa on trauma eli häiriö, se johtaa toivotun turvallisen kiintymysmallin horjumiseen. Häiriöt kiintymysmalleissa esiintyvät lapsen myöhemmässä käytöksessä, riippuen häiriön laadusta tai voimakkuudesta. Nämä voivat vaikeuttaa lapsen pääsemistä osaksi ryhmää, kun taas perheen sisäisellä myönteisellä ja turvallisella vuorovaikutuksella on lapsen ryhmään pääsemistä edistävä vaikutus. (Salakka 2017, 1- 3; Haapsalo 2016 31-33.)

Ryhmäytymiseen vaikuttaa tapahtumat ennen varhaiskasvatuksen alkua ja vanhemmilta ja ympäristöstä opitut mallit. Siksi jokainen lapsi tulee ottaa huomioon yksilönä. Varhaiskasvattajan ammattitaitoon kuuluu herkkyyys tunnistaa lapsen kehityshaasteita ja taito tukea niissä. Lisäksi varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen omasta ihmiskäsityksestään ja toimintamalleistaan lapsen kanssa, jotta hän osaa pedagogisesti kasvatusyhteisössä tukea ryhmäytymistä. (Haapsalo 2016, 19,23.)

4.4 Leikki ryhmäytymisen tukena

Turvallisen vertaisryhmän rakentuminen on myös alitajuinen prosessi, jota tuetaan usein toiminnallisilla menetelmillä, kuten leikimisellä tai peleillä (Aalto 2000; Norrena 2016, 13-17). Lapsen innostaminen ja uusien mallien tuominen leikkiin on varhaiskasvatusryhmässä yksilön ja ryhmän kehityksen edunmukaista. Jean Piaget'n näkemys on yhtenevä tämän ajatuksen kanssa, jossa lapset ottavat käyttöön vain niitä toimintamalleja, joiden merkityksen he joutuvat ymmärtämään ja jäljittelevät niitä. Piaget oli kongnitiivisen psykologian keskeinen tutkija ja vaikuttaja. Piaget'n teoria ajattelun kehityksen vaiheista on jaettu varhaiskasvatukseen lapsen osalta kahteen kauteen, joita ovat sensomotorinen ja esioperationaalinen kausi. Sensomotorisen kauden merkittävimmät kehitystapahtumat vuorovaikutuksen kannalta ovat lapsen käsitys keinojen ja päämäärien suhteesta sekä siitä, kuinka hän pystyy toiminnallaan vaikuttamaan asioihin. Esioperationaalisen kauden tuoma kyky kuvitteelliseen leikkiin rikastuttaa ryhmässä toimimista. (Lyytinen & Lautamo 2016, 236-237; Sallakka 2017.)

Lev Vygotsky on tutkinut ihmisen sosiaalista kehitystä suhteessa kielen kehitykseen. Leikin hän määrittelee leikkitoimintona, joka toteutetaan kuvittelussa tilanteessa. Lapsi tai ryhmä lapsia kuvittelevat ja kehittävät leikkitoimintoja yhdessä määrittelemiensä rajojen sisällä. Lapsen leikkiessä hän toimii lähikehityksen vyöhykkeellä. Lähikehityksen vyöhykkeen nähdään Vygotskyn mukaan olevan oppimista edistävä toiminta-alue, jossa lapsi ylittää oman normaalin taitotasonsa aikuisen tai taitavamman lapsen ollessa mukana leikissä. (Helenius & Korhonen 2016, 73; Hakkarainen & Bredikyté s.a., 73-74.)

Kielen kehittymisen myötä lapsen siirtyminen non-vebaalisesta kommunikoinnista verbaaliseen kommunikointiin avaa hänelle uusia vuorovaikutuksen mahdollisuuksia. Lapsi tuottaa ensimmäisiä merkitseviä sanoja vuoden iässä. On kuitenkin tutkittu, että lapsen päämäärätietoinen kommunikointi alkaa jo ennen varsinaisia sanoja jokelteluna, ja että lapsi ymmärtää puheen sisältöjä ennen kuin itse tuottaa sanoja. Taapero iässä lapsi kykenee jaetun tarkkaavaisuuden tilaan, joka tarkoittaa lapsen kykyä huomioida toisen henkilön reaktioita suhteessa yhdessä tarkkailtavaan kohteeseen. (Jussila 2016.)

Lapsen leikkimisen tapa ryhmässä vaihtelee hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Ensimmäisen kolmen vuoden aikana leikkitaitojen kehitys on nopeaa ja tärkeitä leikin mahdollistajia ovat vanhemmat. Vauvat havainnoivat maailmaa eri aisteilla ja heidän tärkein leikkiväline on oma keho ja sen hallitsemisen opettelu. Noin yhden vuoden iästä alkaen, lapsi siirtyy symbolisen leikin alueelle. Silloin hän on oppinut käsittelemään esineitä leikeissään niiden oikeaa käyttötarkoitusta vastaavasti ja käyttää niitä omia mielikuviaan mallintamaan. Lapsi pystyy siirtämään uusia käyttötapoja ja merkityksiä esineisiin sekä ympäristöönsä ja kokemaan siitä mielihyvää ja onnistumisen tunnetta. Leikkitoiminnot ovat lyhyitä. Symboliseen leikkiin lapsi ottaa leikkikaverin mukaan kahden ja puolen vuoden iässä, siihen saakka leikkitoiminnot ovat yksin leikkiä. Kolme vuotiaasta eteenpäin lapset ovat kiinnostuneet rakentelu- leikeistä, johon he tarvitsevat taitoa käyttää saatavilla olevia materiaaleja kuten esimerkiksi legoja tai lunta. Leikkien ollessa edelleen lyhytkestoisia, niihin uutta sisältöä tuo lapsen tavoitteellinen toiminta, jossa hän on asettanut päämäärän tekemiselleen. Leikkijät saattavat toimia yksin leikkien tai yhteisesti ryhmässä, nimetyn teeman ympärillä tavoitellen samaa päämäärää. Tällöin toimintaa kutsutaan rinnakkaisleikiksi. Roolileikit alkavat kolmivuotialla ja kehittävät esikouluikään mennessä merkittäväksi ryhmäytymistä tukevaksi leikin muodoksi. Leikkijät harjoittelevat roolien sisällä vuorovaikutustaitojaan, joskin kolmevuotias tarvitsee aikuisen ohjausta lyhyissäkin leikki- ja tapahtumasarjoissa. Lapsen halu olla vuorovaikutuksessa toisen lapsen kanssa ja jäljitellä hänen toimintojaan on edellytys roolileikeille. Myöhemmin sääntöleikit tarjoavat, viisivuotiaasta alkaen, mahdollisuuden kehittää vuorovaikutusta toisten lasten kanssa vuoronvaihtoon ja yhteisten normien noudattamisen perustuen. (Lyytinen & Lautamo 2014, 226-230; Keltikangas-Järvinen 2011, 150-154.)

Haapsalo ym. (2016) ovat koonneet lasten sosiaalisten taitojen vahvistamiseksi PIKI-menetelmä teoksen Mun ja sun juttu. Teoksessa kiinnitetään huomiota lasten sosiaalisten taitojen edistämistä osana kiusaamisen vastaista käytäntöä. Kirjoittajat näkevät lapsen osallistumisen ryhmään leikin kautta tukevan parhaiten lasten ryhmäytymistä- leikin ollessa lasten luontainen tapa toimia. PIKI-menetelmä sisältää toiminnallisia ja leikkiä sisältäviä tehtäviä sosiaalisten taitojen vahvistamisen teema-alueilla, kuten Paikka ryhmässä,

Yhteinen leikki ja Yhteiset pelisäännöt. PIKI-menetelmässä hyödynnetään ohjattua leikkiä ja yhdessä toimimista, mikä antaa lapsen omalle alitajunnalle virikkeitä sekä konkreettisia malleja edetä sosiaalisten taitojen kehittymisen polulla. (Haapsalo ym. 2016.)

Vapaa leikki osana varhaiskasvatusta on tiedostettu arvokkaaksi ja kehitettäväksi toiminnoksi ja leikki on määritetty osaksi laadukasta varhaiskasvatusta (varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2016, 20,26,29,38). Kuten vanhassa sananlaskussa sanotaan; "Leikki on lasten työtä". Tähän "työhön" varhaiskasvatusympäristön ja toiminnan struktuurin tulee antaa mahdollisuudet vapaan leikin kehittymiseen ja toteuttamiseen ohjatun leikin lisäksi. (Helenius & Korhonen 2016, 76).

Alussa todettiin ryhmäytymisen olevan alitajuinen prosessi. Leikki heijastaa kokonaisvaltaisesti lapsen sosiaalisia taitoja ja persoonallista olemisen tapaa. Se ilmentää lapsen kokemusmaailmaa sekä hänen ajatuksiaan. Sosiaalisesti aktiivinen lapsi hakeutuu usein aiemmin yhteisleikkeihin ja vuorovaikutukseen vertaisryhmässä. Introvertti lapsi, joka ei koe muilta saatua palautetta merkittäväksi, viihtyy leikeissä yksin. (Lyytinen & Lautamo 2014, 231.) Varhaiskasvattajan tulee havainnoida lapsiryhmän leikkiä ja tehdä havainnoistaan päätelmiä peilaten niitä lapsen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Lasten välisiä vuorovaikutussuhteita ja asemaa varhaiskasvatuksessa voidaan tehdä näkyväksi sosiometrian kautta. Varhaiskasvatuksessa voidaan sosiometrisestä tarkastelusta saada hyötyä selvitetessä ryhmän vallitsevia piirteitä. Tällöin tarkastelua tehdään sosiometrian kolmella eri osa-alueella. Alueet ovat 1) Sosiaalinen kuuluminen 2) Sosiaalinen solidaarisuus 3) Ystävyyssuhteet. Sosiaalinen kuuluminen kuvaa kaverisuhteen perusteella sitä, onko lapsi hyväksytty ryhmään. Sosiaalisen solidaarisuuden osa-alueen tarkastelussa kiinnitetään huomiota, nimetäänkö lasta kaveriksi muiden lasten taholta. Kolmannessa, ystävyyssuhde osa-alueessa tarkastellaan, nimetäänkö ystävyyssuhde molemmin puoliseksi. (Marjanen ym. 2013, 50-51.)

Tast (s.a.) on koontunut vertaissuhteiden havainnoinnista sosiogrammin avulla toimintaohjeen varhaiskasvatukseen, jossa kuvataan tiedonkeruun vaiheet ja

tarkoitukset. Tarkastelua tulee tehdä sensitiivisesti ja kahdesti vuodessa, jotta sen avulla voidaan varhaiskasvatustoimintaa kehittää vertaissuhteita tukevaksi. Hän esittää että, sosiometrisen tarkastelun avulla voidaan havaita lapsia, jotka tarvitsevat tukea sosiaalisten tai leikkitaitojen kehittymisessä, jotta he pääsevät osaksi ryhmää. Sosiometria sopii hyvin lasten vertaissuhteiden pedagogisen dokumentoinnin malliksi. Hän esittää sosiometrian etuja, havainnointiin verraten, olevan lasten kertomien kokemusten kuuleminen, jolloin päästään lähemmäksi todellista ja lapsen sisäistä kokemusta. (Tast s.a.)

Mikäli sosiometria paljastaa ryhmässä torjuntaa, voi varhaiskasvattaja kiinnittää huomion, yksilön työskentelyn lisäksi, ryhmän sisäiseen turvallisuuden tunteeseen ja toimia sen vahvistamiseksi. Torjunta ryhmässä voi tulla näkyväksi vähäisenä yhteistoimintana, vihamielisinä tunteen purkauksina tai syrjään vetäytymisenä (Repo 2013, 125).

4.5 Ryhmäyttämistoimintana askartelu

YK:n lastenoikeuksien sopimus on yleisesti tunnettu ja sen 31. artiklassa sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden lepoon, vapaa-aikaan ja hänen ikätaisonsa mukaisen osallistumisen leikkimiseen ja muuhun virkistystoimintaan. Sama artikla sisältää lapselle oikeuden vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämässä ja taiteessa. (Ruokonen ym. 2009, 3.) Aristoteles totesi, että taitoja ei harjoitella vain taidon itsensä vuoksi, vaan ne ovat hyvän inhimillisen elämäntäytännön kannalta oleellisia välineitä (Karppinen 2009, 58).

Varhaiskasvatuksessa ja päivähoidossa toiminnallisilla työtavoilla, kuten askartelulla, on pitkät perinteet. Suomalaisen päivähoitotoiminnan alkuajoista lähtien 1890-luvulla, askartelu on tiedetty tärkeäksi ja lasta monipuolisesti kehittäväksi pedagogiseksi toiminnaksi. Askartelun perustana on Friedrich Fröbelin (1782-1852) kasvatustieteelliset näkemykset; toiminnan tulee edistää lapsen persoonallisuuden kasvua sekä henkistä ja fyysistä kehitystä. Fröbelin mukaan ihmisellä on niin kutsuttu taideaisti, jota tulee vaalia ja kehittää varhaislapsuudesta lähtien. Taideaistin kehittämiseen kuuluu olennaisena osana toiminta, kuten piirtäminen, maalaaminen ja muovailu. (Rusanen 2007, 79-80.)

Artikkelissaan Ruokonen ja Rusanen (2009) kuvaavat taidekasvatuksen eri tasoja varhaiskasvatuksessa. Ensimmäisellä tasolla on taiteen käyttö arjen spontaaneissa tilanteissa. Näissä tilanteissa varhaiskasvattaja pystyy hoiva- ja vuorovaikutushetkissä käyttämään esimerkiksi laulua ja hyräilyä välineenä. Toisella tasolla keskeinen periaate on asettaa lapsi aktiiviseksi toimijaksi ja tutkijan rooliin. Tällöin toiminta on opettavaa sekä eheyttävää. Toiminnan tarve on lähtenyt lapsesta tai lapsiryhmästä ja sen kiinnostuksen kohteista. Toiminnassa keskeistä on yhteisöllisyys ja tunteet. Taidekasvatuksen kolmas taso on tiedostamisen - ja periaatteen -taso. Tällöin kasvattaja suunnittelee ja innostaa ja ohjaa lasta sekä rajaa tavoitteet kuhunkin toimintatilanteeseen. Ei ole kysymys aineiden sulauttamisesta toisiinsa, vaan tietoisesta yhteistyöstä. (Ruokonen & Rusanen 2009, 12-13.) Toiminnalla viitataan tässä luvussa valittuun taidelähtöiseen menetelmään- askarteluun. Opinnäytetyössä toiminnallisen osuuden askartelu oli toisen ja kolmannen tason taidekasvatuksen periaatteiden mukainen.

Oppimisympäristössä on oltava aikaa ja tilaa lapsen spontaanille leikille ja taiteelliselle ilmaisulle. Luovassa toiminnassa lapsen mieli on esteettisesti virittynyt, jolloin hän voi nykyhetkestä katsoa tulevaisuuteen tai kurkottaa menneeseen. Esteettinen virittäytymisen kautta näkökulma laajenee, hänen mielensä ei ole sidoksissa vain sen hetkiseen tilanteeseen. Lapsen kyky kuvitteluun syntyy varhain ja se on merkittävää eettisen kehityksen kannalta. Mitä parempi kuvittelukyky lapsella on, sitä paremmin hän pystyy huomioimaan omat tunteensa ja kuvitella vaihtoehtoja konfliktitilanteisiin. (Ruokonen & Rusanen 2009, 12.)

Askartelutoiminta mahdollistaa lapselle toteuttaa itseään eli olla oman tekemisensä subjekti. Toimintaohjeen tulee olla riittävän väljä, että lapsi saa toteuttaa itseään. Toimintaryhmän koko voi vaihdella yksittäisen lapsen kanssa työskentelystä useamman lapsen ryhmään. Toimintaa suunniteltaessa on huomioitava lapsen yksilöllisyys, ikään ja taitotasoon liittyvät seikat. Niitä ovat muun muassa työskentelyn nopeus, hienomotoriset taidot ja hahmottamisen kehittyminen. Se mihin lapsella ei ole itsenäisiä valmiuksia, hän tarvitsee kasvatajan tukea ja ohjausta. Tärkeää on kuitenkin, ettei kasvattaja tee puolesta, ellei lapsi sitä itse toivo. Tällöin annetaan lapselle mahdollisuus luottaa omiin

kykyihinsä. Asettamalla lapsen työt esille osoitetaan hänen työskentelylleen kunnioitusta ja hyväksymistä. (Hakkola ym. 1990, 47, 49.)

Itsetunnon vahvistaminen on sosiaalisten taitojen lähtökohta. Peavyn sosiodynaamisen lähestymistavan mukainen ryhmätoiminnanohjaus muodostaa mielikuvan yksilöstä, joka toteuttaa itseään luovasti. Tällöin ohjauksen lähtökohdaksi on, että ohjauksen kohderyhmä on joukko aktiivisia ja luovia lapsia. Heillä itsellään on kyky löytää ratkaisuja ja vastauksia pulmiin. Ohjaajan tehtävänä pääasiassa on tällöin rohkaista heitä ja auttaa osallistumaan aktiivisesti. Lisäksi ohjaaja auttaa ryhmää ja sen yksilöä havaitsemaan ratkaisut ja heidän omaamansa kyvyt. (Auvinen 2006; Karppinen 2009, 58; Ärväs 2012, 9-10.)

5 PALVELUMUOTOILU

Palveluala alkoi kasvaa internetin ja teknologisen kehityksen myötä voimakkaasti 1990-luvun alkupuolella. Tuolloin alettiin ensimmäistä kertaa puhua palvelumuotoilusta. Palvelumuotoilu (service design) on toiminta- ja ajattelu-tapa palveluntuottajan ja asiakkaan välillä. Palvelumuotoilusta käytetään myös käsitettä yhteiskehittäminen. Palvelumuotoilun käsitettä tarkastellessa on syytä kiinnittää huomiota ensin mitä tarkoitetaan sanalla palvelu. Palvelua on toiminta, joka helpottaa jotakuta tekemään jotain. Palvelu voi olla teko, tapahtuma, toiminta tai vuorovaikutus. Palvelu on kokemus ja palvelua ei ole kulu-tettu loppuun, kun se on käytetty. (Tuulaniemi 2011.)

Ahonen (2017) kuvailee teoksessaan sosiaali- ja terveysalalla ja palvelumuotoilulla olevan paljon yhteisiä piirteitä. Palvelumuotoilun käyttöön Sosiaali- ja terveysalalla on erityisiä vahvuuksia, koska alan ammattilaisilla on kompetenssi ja vahvuus ymmärtää ja kiinnostua ihmismielestä ja siihen liittyvästä toiminnasta. Juuri tämä kiinnostus on palvelumuotoilun ydintä ja sen sydän. Ahonen on luonut konseptin Palvelumuotoilun SOTE™, jolla pystytään vastaamaan palveluiden uudistamisen ja kehittämisen tarpeeseen nopeasti ja tehokkaasti sosiaali- ja terveysalalla. Alalle on tyypillistä työn kiireisyys ja ongelmakeskeisyys. Ammattilaiset voivat kokea työnsä kehittämisen perustehtävän ohella liian haastavaksi, eivätkä siksi tartu haasteeseen. (Ahonen 2017, 66-67, 78, 105.) Palvelumuotoilussa toteutettavalle kehitystyölle ja ongelmratkaisulle on tyypillistä, että laajat kompleksiset kokonaisuudet

pilkotaan pienempiin osiin, jolloin osakokonaisuuksia on helpompi ratkoa itsenäisesti. (Tuulaniemi 2011.)

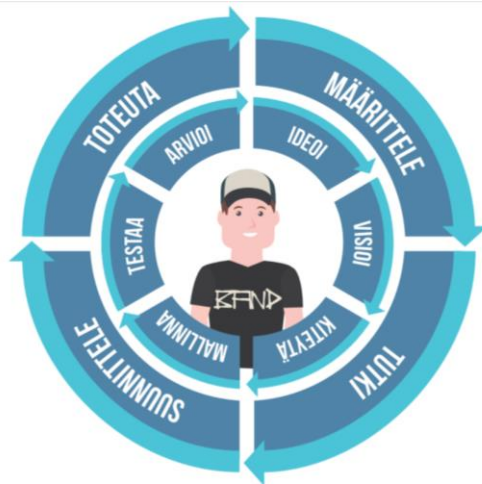
Palvelumuotoilu auttaa organisaatioita havaitsemaan mahdollisuuksia liiketoiminnassa sekä kehittämään ja innovoimaan olemassa olevia palveluita. (Tuulaniemi 2011). Palveluntuottaja vahvistaa asemaansa markkinoilla. Palvelumuotoilun keskeisin ydinajatus on saada liiketoiminta-arvo ja asiakasarvon tasapainoon. Lisäksi palvelumuotoilulla pyritään takaamaan palveluiden uudelleen käyttö ja ostettavuus. (SDT 2017.)

Palveluita muotoiltaessa suurten palvelukokonaisuuksien pilkkominen pienempiin osiin kannattaa tehdä visuaalisesti. Visuaalisuus on työkalu, mikä tekee monimutkaiset ja abstraktit palvelut näkyväksi. Ahonen (2017) esittää jakamisen neljään vaiheeseen. 1) Palvelupolku, joka kuvaa asiakkaan kulkua palvelussa. 2) Palvelun vaiheet, jotka jaetaan esi-, ydin- ja jälkipalveluihin. 3) Palvelutuokiot, jotka kuvastavat palvelun sisällä olevia vuorovaikutustilanteita. 4) Kontaktipisteet; joita ovat yksittäiset, moniaistiset vuorovaikutushetket palveluissa. Palvelutuokioita ja kontaktipisteitä tarkastellaan, kehitysprosessille asetetusta tavoitteista ja näkökulmasta, erilaisin menetelmin. (Ahonen 2017, 59, 63, Tuulaniemi 2011.)

Palvelumuotoilu on tekemistä ja prosessi, jonka keskiössä on ihminen tarpeineen. Suunniteltaessa palveluita on nähtävä laaja-alainen kokonaisuus, johon palvelut liittyvät ja mitä tarpeita varten ne on luotu. (Tuulaniemi 2011.) Toteutuksessa kannattaa jäsenellä ainakin neljä perusvaihetta, jotka ovat kehityskohteen rajaaminen, asiakasnäkökulman syventäminen, ideointi ja kokeileminen käytännössä. (SDT 2017.)

Palvelumuotoilu on palveluiden kehittämistä asiakkaalle sopivaksi ja haluttavaksi siten, että mietitään asiakasnäkökulma. Palvelumuotoilu syventää asiakasymmärrystä ja tuottaa onnistuessaan mielihyvää asiakkaalle. (SDT 2017.) Asiakaskokemus jaetaan Tuulaniemen (2011) mukaan kolmeen tasoon; toimintaan, tunteisiin ja merkityksiin. Toiminnan tason tulee täytyä, että palvelu voi olla markkinoilla ja asiakkaan käytettävissä. Sen osa-alueita ovat asiakkaan tarpeeseen vastaaminen, palvelun hahmotettavuus, saatavuus,

joustavuus, käytettävyys ja monipuolisuus. Tunnetasolla asiakaskokemuksissa tarkoitetaan hänelle syntyviä henkilökohtaisia ja välittömiä kokemuksia. Näitä ovat muun muassa (palvelun tuottaman) kokemuksen helppous, miellyttävyys, innostavuus ja kyky koskettaa aisteja. Merkitystaso on asiakaskokemuksen ylin taso, jolla kosketetaan asiakkaan identiteettiä ja elämäntapaa sekä hänen unelmiaan, oivalluksia, kulttuuria ja muita merkitysulottuvuuksia. (Tuulaniemi 2011.)

Kuva 5. Palvelumuotoilun eteneminen (Hiltunen 2017)

Kuvassa 5 esitetään palvelumuotoilun lähtökohdat ja eteneminen jatkumona. Kuvassa ulkokehällä kuvataan muotoilun keskeiset vaiheet ja sisäkehällä toiminta kussakin vaiheessa. Ulko- ja sisäkehän vaiheissa voidaan aina palata taaksepäin, mikäli huomataan tiedollisia puutteita edellisessä vaiheessa. (Hiltunen 2017, 6.)

Aloituksena toimii palveluongelman määrittely, asiakkaan näkökulmasta katsoen, johon halutaan muutosta. Tässä opinnäytetyössä oli kaksi kohderyhmää-varhaiskasvatuksen työntekijät ja asiakkaat- joten asiakkaan näkökulmana nähtiin molemmat ja niistä tarpeista muodostettiin palvelutuote. Ongelman määrittelyn vaiheessa syvennetään ymmärrystä asiakkaan toiveista, tavoitteista, unelmista ja tiedostamattomista tarpeista. Palveluntuottajan ja tarjoajan tarpeet, rajoitteet ja tavoitteet sekä visio ovat myös tässä vaiheessa tarkastelussa. Ongelman määrittelyn vaihetta voidaan kutsua myös ymmärrysvaiheeksi minkä tarkoituksena on luoda yhteinen syvä ymmärrys siitä, mitä ku-

kin osapuoli tavoittelee ja tarvitsee palvelumuotoiluprosessin tuloksena. Määrittely vaiheessa käytetään työmenetelminä kyselyitä, ideapajoja, haastattelua ja havainnointia. Kaikki toiminta dokumentoidaan. (Ahonen 2017, 78; Hiltunen 2017, 6-7.)

Kuvassa 5 esitetyssä Tutki-vaiheessa palvelumuotoilija kiteyttää saamaansa tietoa asiakkaasta ja karsii olettamuksia. Työvaihe vastaa kysymykseen mitä tarjotaan asiakkaan tarpeisiin. Työvaiheita on palvelukonseptin luominen, kohdennusta ja kartoitusta suhteessa asiakasymmärrykseen. (Ahonen 2017 82-83; Hiltunen 2017, 15.) Palvelumuotoilussa yhdistyy analyyttinen ja intuitiivinen kehittämisen ja innovatiivisuuden tapa. Analyyttisen kokonaisuuden muodostamiseksi asiakasymmärrys, päättelyketju sekä data tulee tunnistaa, analysoida ja ymmärtää. Intuitiivisessa tavassa lähestyä vaaditaan ennakkotietoa ja näkemystä tulevaisuuden mahdollisuuksista. (Tuulanniemi 2011.)

Suunnitteluvaiheessa palvelukonseptia mallinnetaan yksityiskohtaisemmalla tasolla vastaten kysymykseen, kuinka palvelu tuotetaan. Sosiaali- ja terveyspalveluissa suunnitteluvaiheessa on huomioitava lainsäädäntö ja ohjeistukset. Yleinen palvelukonseptin esittämisen muoto on prosessikaavio. Prosessikaaviosta tulee käydä ilmi yksityiskohtaisesti asiakkaan reitti ja päätökset palveluprosessin aikana ja palveluntuottajan toimenpiteet. Mikäli on havaittu asiakaskokemukseen liittyviä tukitoimintoja tai yhdyspintoja muihin toimijoihin, myös ne tulee kuvata. Opinnäytetyössä on kuvattu (kuva 4.) asiakkaan palvelupolku ja sen vaiheissa vaikuttavat toimijat ja asiat. Mikäli palvelun luonne vaatii aidossa asiakastilanteessa kokeilua toimivuuden arviointia varten, voidaan suunnitelmia testata prototyyppeinä tai pilotointina pienelle asiakasryhmälle tai rajatussa ympäristössä ennen viimeistelyä ja toteuta-vaihetta. Palvelumuotoiluprosessissa toivottavaa olisi testata palvelua mahdollisimman varhain ja pitää kehittämisprosessi läpinäkyvänä. Jos käytännön testaaminen ei ole mahdollista, suunniteltua palvelua voidaan testata käyttäjätarinoilla, mitkä ovat kehittäjän kuvitteellisesti tuottamia elävöittämiskertomuksia erilaisista asiakasprofiileista. Suunniteltu palvelu asetetaan elävöittämiskertomukseen, jotta nähdään sen toimivuus ennen todellista asiakastilannetta. (Ahonen 2017, 96; Hiltunen 2017, 17-18.)

Viimeisenä palvelumuotoiluprosessissa (kuva 5) on toteutusvaihe eli palvelun lanseeraaminen. Tämä vaihe on lyhyt, mutta tärkeä sosiaali- ja terveysalan palveluissa. Palvelun lanseeraaminen tarkoittaa organisaation tekemien testien ja arvioinnin perusteella palvelun olevan markkinakelpoinen. Tällöin viimeistään tulisi huomioida tarvitseeko uudelle palvelukonseptille luvan sosiaali- ja terveyspalveluita valvovalta viranomaiselta. Muutokset uuden palvelunlanseerauksen jälkeen ovat hankalia ja kalliita toteuttaa. Valmis tarkennettu palvelu viedään asiakkaalle ja organisaatio voi hyötyä uudesta palvelusta. (Ahonen 2017, 102.) Opinnäytetyön viimeisessä vaiheessa työelämäkumppani kommentoi ja hyväksyi kehittämissprosessikuvauksen sekä työntekijöille kehitetyn toimintamallin.

Palvelumuotoilussa ei voida saavuttaa lopullisesti valmista tuotetta. Muun muassa palveluiden käyttöasteen, asiakkaiden vaihtumisen ja toimintaympäristön aiheuttamat muutokset luovat palveluntarjoajille ja tuottajille jatkuvan parantamisen mahdollisuuden. Tästä syystä palveluiden mittaaminen ja arviointi ovat tärkeitä. (Hiltunen 2017, 22-23.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

Luvussa kuusi tutustutaan toiminnallisen opinnäytetyön vaiheisiin ja sisältöön. Opinnäytetyössä käytetyt laadullisen tutkimuksen menetelmät esitetään tässä luvussa. Lopuksi luvussa 6 esitetään tutkimusaineisto ja tutkimusluvut.

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto ammattikorkeakouluissa tehtävälle tutkimukselliselle opinnäytetyölle (Xamk 2018b). Vilkan ja Airaksisen mukaan (2003) toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöinen kehittämishanke, joka harjoittaa opiskelijan ammattitaitoa ja tutkimusmenetelmien käyttöä opinnäytetyön aihealueella. Toiminnallinen opinnäytetyö on näyttö opiskelijan ammattitaidosta ja asiantuntijuudesta. (Vilka & Airaksinen 2003, 9-67.)

Salonen kuvaa (2013) kehittämistoiminnan sitoutuvan käsitteisiin ja sisältää uutuusarvon, hyödyn sekä tuloksen. Toiminnallinen opinnäytetyö perustuu

taustateorioihin ja ne vaikuttavat kehittämistyön kulkuun. Oleellista on ohjausorganisaatio sekä aika- ja paikkasidonnaisuus kehittämistoiminnassa. (Salonen 2013, 13.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tunnusmerkistöä on, että siinä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportoiminen tutkimusviestinnän keinoin. Raporttiin olennaisesti kuuluu prosessin ja kehittämisen kuvaus. Se muistuttaa tekstilajina kertomusta mikä selvittää lukijalle valintoja joita opinnäytetyössä on tehty ja miksi niihin päädytty. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu produkti, eli lopputuotos, joka voi olla opasvihko, toimintamalli, tapahtuma tai muu sellainen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-67.)

6.2 Kehittämistyössä käytetyt tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyötäni varten konsultoin luontopäiväkoti Lounan työntekijää. Konsultointia käytettiin tässä erityisesti esiyymmärryksen ja teoriaa täydentävien kokemukseen pohjautuvien tietojen saamisessa. Lounan työntekijä kertoi luontopäiväkoti Lounan avaukseen liittyviä seikkoja ja kuvasi silloin toteutettua toimintaa. Konsultointi avasi Norlandia päiväkotien palveluprosessia ja auttoi hahmottamaan tutustumiskokoontumisen merkitystä ja tarvetta palveluketjun osana. Toisena konsultoitavana oli luontopäiväkoti Mustikan esimies. Hänen kanssaan konsultaatioita ja yhteiskehittämistyötä tehtiin koko opinnäytetyön ajan. Hänen kanssaan tehty kehittäminen tiivistä ja rajasi ideoita.

Konsultaatiot aineiston keruumenetelminä poikkeavat osittain haastatteluista. Konsultaatiota voidaan käyttää suoraan tiedon lähteenä. Konsultaatioita ei analysointi vaiheessa erikseen käsitellä tutkimustuloksen muodostamiseksi. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 64.)

Konsultaatiota toteutui tapaamisissa tai puhelinkeskustelussa. Konsultointien tiedot kirjattiin keskeisiltä osin opinnäytetyön aikana pidettyyn päiväkirjaan tai palaverimuistioiksi. Konsultoinneista saatujen tietojen ja teoriasta kootun esiyymmärryksen pohjalta soveltaen, muotoutui opinnäytetyöprosessissa kehitetty ryhmämuotoinen tutustumiskokoontuminen testattavaksi.

Havainnointia toteutettiin tässä opinnäytetyössä kahdessa eri yhteydessä 30.5.2018 Kuopiossa Luontopäiväkoti Lounan toimitilojen havainnoinnissa ja 30.7.2018 Suonenjoella Luontopäiväkoti Mustikassa ryhmämuotoisessa tutustumiskokouksessa. Havainnointien tarkoitus oli kerätä tietoa Norlandia päiväkodin tilasta ja siellä toteutettavasta toiminnasta, jotta toimintamalli vastaa käyttäjän tarvetta. Palvelumuotoilun tavoitteeseen päästäkseni tutustumiskokouksessa toteutettu havainnointi oli palvelun kehittämisen vuoksi olennainen vaihe. Molemmat havainnoinnit selkeyttivät asiakkaan toimintaa ja tarvetta kohdistuen kehittämisaiheena olleeseen tutustumiskokoukseen.

Laadullisten tutkimusmenetelmien havainnointitapoja jaotellaan tutkijan suhteesta havainnoitavaan kohteeseen. Havainnointitapana opinnäytetyössä käytettiin tarkkailevaa eli kohteen ulkopuolista havainnointia. Tällä tavoin toteutettuun havainnointiin tutkija ei vaikuta omilla teoillaan. Kaiken havainnoinnin eettisyyttä pitää tarkastella havainnoinnin kohteelle annettavista ennakkotiedoista lähtien tutkimustuloksiin saakka. (Vilka 2006, 42-53.)

Ryhmähaastattelu toteutettiin Mustikan työntekijöille 30.7.2018. Tämä haastattelu korvasi suunnitellun, mutta toteutumatta jääneen ideariihen Norlandian esimiespäivillä kesäkuussa. Ryhmähaastattelussa aiheena oli opinnäytetyön tuotoksena kehitettävä työntekijöille suunnattu toimintamalli. Ryhmähaastattelun tarkoitus oli toteuttaa yhteiskehittämistä koko päiväkodin henkilöstön kanssa.

Tutkimuksellisenä kehittämismenetelmänä käytettiin myös kyselyä. Ryhmämuotoisen tutustumiskokouksen jälkeen työntekijät antoivat palautteensa ja kokemuksensa toteutetusta toiminnasta. Kehittämiskyselyä varten laadittiin Webropol-kysely ja siihen vastattiin sähköisen linkin kautta. Linkki lähetettiin päiväkodin esimiehelle, joka jakoi sen kaikille työntekijöille. Kysely lähetettiin 9.8.2018 ja se oli vastattavissa 25.8.2018 saakka. Vastauksia tuli 5 kappaletta.

Havainnoinnin ja haastattelun aineiston keruumenetelmiksi on perusteltua niiden hyödyllisyyden ja sopivuuden vuoksi tavoitteeseen pääsemisen näkökul-

masta. Mikäli en olisi tehnyt havainnointia reaalitilanteessa, en olisi saanut riittävän laajaa tutkimusaineistoa kehittämisen tueksi. Tutkimuksesta saatava tulos olisi huomattavasti vääristynyt, mikäli olisin jättänyt työntekijöiden haastattelun ja kyselyn pois tutkimusmateriaaleistani. Lisäksi tutkimus ei täytä palvelumuotoilun ideaa, jos sen tekee vain yksi työyhteisöstö ulkopuolinen henkilö. Webropol-kysely täydensi tutkimusaineistoja ja oli osa palvelumuotoilua.

6.3 Tutkimusaineiston kokoaminen ja tutkimusluvut

Koska opinnäytetyön työelämäyhteys on yksityinen päivähoiton tuottaja, on hyvän tavan mukaista keskustella salassapidosta. Lähtökohtaisesti opinnäytetyössä tuotettava tieto on julkista, ellei opinnäytetyön tilaaja halua sitä muutoin rajata (Arene 2018, 5-6). Keskustelua käytiin tuotoksen ja sen ulkoasun osalta ja tultiin siihen tulokseen, että opinnäytetyön tuotos voi olla julkinen.

Tutkimusaineistoa koottin opinnäytetyötä varten 30.5.2018-19.12.2018 välisenä aikana Norlandia päiväkotien työntekijöiltä luontopäiväkodeista Lounasta ja Mustikasta. Lisäksi tutkimusaineistoa tuottivat havainnoitavat perheet ryhmämuotoisessa tutustumiskokouksessa 30.7.2018 luontopäiväkoti Mustikassa. Lupiin perustuvaa tutkimusaineistoa ovat konsultaatiot, ryhmähaastattelu, havainnoinnit ja Webropol-kyselyn vastaukset.

Tutkimuslupa (Liite 1) allekirjoitettiin Norlandia päiväkotien kanssa, jolloin lupa kattaa kaikilta työntekijöiltä saadut tiedot opinnäytetyössä. Webropol-kyselyyn sisällytettiin saatekirje, jossa kerrottiin opinnäytetyön aineiston keruusta; kuka keräsi, mitä tietoa ja miksi sekä mihin tietoa käytetään. Vastaamalla kyselyyn vastaaja hyväksyi nämä ehdot. Tämä mahdollisti jokaisen yksilökohtaisen tutkimuslupan antamisen.

Havainnoitaessa toiminnallista osuutta tutkimusluvut tulee olla kaikilta henkilöiltä, jotka osallistuvat tilanteeseen. Lupa perheiden havainnoimiseen pyydettiin henkilökohtaisesti kirjallisena tutkimuslupana (Liite 2). Tämä toteutettiin siten, että tutustumiskokoukseen ilmoittautumisen yhteydessä tiedotettiin perheitä opinnäytetyöstä. Ilmoittautumislomakkeessa pyydettiin lupaa

havainnoimiseen ja sen tuottaman tiedon käyttämiseen opinnäytetyössä. Norlandia päiväkodin työntekijä laati ja lähettää ilmoittautumisen ja minä laadin opinnäytetyötä koskevan osuuden. Kieltäytyminen havainnoinnista ei estänyt perheitä osallistumasta tutustumiskokoontumiseen.

Tutkimusaineiston kerääminen, laajuus ja hallinta oli pääosin pystytty suunnittelemaan etukäteen. Suunnitelmavaiheessa laadittu aikataulu ja tutkimussuunnitelma liitteessä 4. Tutkimusaineiston kerääminen toteutui pääosin suunnitellusti ja aikataulussa kahta seuraavaa poikkeusta lukuun ottamatta. 30.5.2018 suunniteltu ideariihä ei toteutunut. Tätä kehittämistyötä korvattiin myöhemmin toteutetussa ryhmähaastattelussa. Tämä muutos ei aiheuttanut tarvetta hankkia uutta tutkimuslupaa eikä vaikuttanut tutkimuksen toteutumiseen tai loppuun saattamiseen. Tutustumiskokoontumisessa havainnointi lopetettiin suunniteltua aiemmin, koska en pystynyt keräämään tutkimuslupia ja havainnoimaan saman aikaisesti.

Tutkimusaineistot säilytettiin poissa ulkopuolisten saatavilta. Tutkimuksen aineisto kerättiin ainoastaan tämän opinnäytetyön tekemistä varten, eikä sitä voida ilman uutta tutkimuslupaa hyödyntää muuhun käyttöön. Osaa tutkimusaineistosta käsiteltiin jo keräämisajan sisällä että tutkimuksessa voitiin edetä. Pääasiallinen aineistoanalyysi ajoittui marraskuulle 2018.

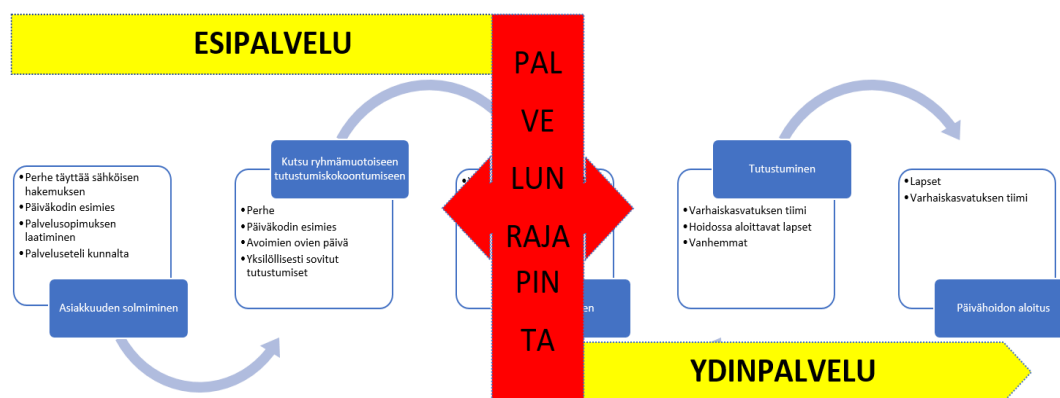
7 KEHITTÄMISPROSESSIN VAIHEET

Luku seitsämän aloitetaan sijoittamalla kehittämisprosessi asiakkaan palveluketjuun ja jäsennetään se palvelun ja palvelumuotoilun näkökulmasta. Seuraavaksi esitetään opinnäytetyössä toteutunut prosessi ja kuvassa 7 avataan se yhteiskehittämiskokonaisuuden ja sen vaiheiden hahmottamiseksi. Luvun lopuksi kehittämistoiminnan kannalta keskeisesti vaikuttaneet rajaukset tuodaan esille.

7.1 Kehittämisprosessi asiakkaan palveluketjussa

Opinnäytetyön kehittämisprosessi kohdistui varhaiskasvatuspalvelun esi- ja ydinpalvelun rajapinnalle. Kuvassa 6 esitetään asiakaspolku sinisellä (vrt. kuva 4). Keltaisella pohjalla esitetään asiakaspolun vaiheet suhteessa palvelu-

vaiheeseen. Opinnäytetyön palvelumuotoilu keskittyi punaisella merkittyyn rajapintaan esi- ja ydinpalvelun välissä. Esipalvelut tarkoittavat niitä palveluokioita, jotka toteutuvat ennen varsinaista palveluun saapumista (Ahonen 2018, 60). Kuvasta nähdään, että asiakkuuden solmiminen ja avointen ovien päivään osallistuminen sekä kutsu varsinaiseen tutustumiskokoukseen ovat esipalvelua. Rajapintaa on ryhmämuotoisen tutustumiskokouksen järjestäminen. Ydinpalvelua on asiakkaan ostama varsinainen palvelu, jota hän kuluttaa (Ahonen 2018, 60). Ydinpalvelun alkuna voidaan näin ollen pitää tutustumiskokoukset ja siitä seuraavaa varsinaista päivähoitoa aloitusta.

Kuva 6. Asiakkaan palvelupolku sijoitettuna palvelun vaiheisiin

7.2 Opinnäytetyö ja yhteiskehittämisen eteneminen

Toteutunut aikataulu ja yhteiskehittämisen prosessi esitetään kuvassa 7. Talvella 2018 sain idean aloittaa opinnäytetyön sekä käydä opinnäytetyö orientaatiossa ammattikorkeakoululla.

Yhteistyökumppanin etsiminen sekä visio tutustumiskokouksesta (kuva 7). Maaliskuussa 2018 olin yhteydessä luontopäiväkotin Mustikkaan ja yhteistyön aloitettiin heidän tarvettaan vastaavasti. Ideapaperi hyväksyttiin huhtikuussa 2018, jolloin ohjaavan opettajan kanssa pidettiin aloituskeskustelu Skype-yhteydellä. Opinnäytetyön ohjausta hain ohjaavalta opettajalta myös kesäkuussa 2018. Tämä oli minulle tärkeää, koska toiminnallinen osuus tapahtui pääosin kesällä opettajien kesätauon aikaan.

Touko-kesäkuu 2018 tutkimussuunnitelman hyväksyttiin. Tämän jälkeen työelämäkumppanin kanssa rajattiin kehittämistyötä ja etsin ja kokosin teoritietoa. Nämä vaiheet sisälsivät omaa itsenäistä työskentelyä teoriapohjan kartoittamiseksi, työn linjausta ja rajauksia yhdessä työelämäkumppanin kanssa sekä konsultointia teoritiedon tueksi.

Kuva 7. Työprosessin eteneminen palvelumuotoilun viitekehyksessä

Kehittämistyön käytännön toteutus tapahtui touko-heinäkuussa 2018 palvelumuotoilun keinoin, jolloin työelämäkumppanin kanssa muodostettiin pilottiverisio ryhmämuotoisesta tutustumiskokoontumisesta. Tällöin toteutui aineistonkeräämiset havainnoimalla, konsultoinnit ja niiden osittainen analysointi ja toimintamallin kehittäminen testattavaksi. Se testattiin Luontopäiväkoti Mustikassa heinäkuussa 2018.

Tutustumiskokoontumisen pilottikokeilusta saatuja kokemuksia ja vaikutelmia tutkin elo- marraskuussa. Yhteistoiminnallinen kehittäminen päiväkodin henkilöstön kanssa tapahtui haastattelu-, kysely- ja havainnointiaineistojen perusteella. Näitä aineistoja analysoin marraskuussa 2018.

Marraskuussa-joulukuussa opinnäytetyö raportoitiin ja saaduista tiedoista muodostettiin toimintamallin työntekijöille. Tammikuussa 2019 viimeistelin raporttia. Raportointivaiheen viimeistely venyi mielestäni pitkäksi. Tällöin hain useita kertoja opinnäytetyön ohjausta. En ollut osannut täysin etukäteen ymmärtää tämän vaiheen vaatimaa aikaa. Opinnäytetyön tuotoksen, eli toimintamallin kehittäminen osaltaan sisälsi konsultointia työelämäyhteyden kanssa ja siihen haettiin ohjausta opettajalta.

Toimintamallin esitys ja juuruttaminen tammikuussa 2019 luontopäiväkoti Mustikassa. Juurruttaminen pyritään toteuttamaan kutsumalla paikalle esitystilaisuuteen uuden avautuvan Norlandia päiväkodin esimies ja Norlandian pohjois-savon ja Jyväskylän seudun aluejohtaja.

7.3 Kehittämistyön rajaukset

Opinnäytetyötä rajattiin alkuperäisen idean jälkeen neljä kertaa. Ensimmäinen ideavaiheessa tehty rajaus keskitti opinnäytetyön tuotosta koskettamaan vain työntekijöitä koskevaa ohjeistusta. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että palvelumuotoiluun osallistuva ryhmä on Norlandia päiväkotien henkilöstöä, joten asiakkailta kerättävät kehitysehdotukset rajautuvat opinnäytetyöni ulkopuolelle. Tämä työn rajaus vaikutti työmäärään. Toisen kerran työtä rajatessa sovimme Norlandia aluejohtajan ja Luontopäiväkoti Mustikan esimiehen kanssa Luontopäiväkoti Mustikan olevan opinnäytetyössä ainoa mukana oleva päiväkot.

Kolmannella rajaus kerralla työskentelyä linjasivat tutkimusmenetelmät. Kohdensin vielä tarkemmin laadullisen tutkimuksen menetelmien valinnan jälkeen kohderyhmästä haluttavaa tietoa. Tässä vaiheessa opinnäytetyö oli helposti hallittava kokonaisuus ja kaikella tekemisellä oli mielestäni selkeä merkitys.

Neljännellä kerralla rajasimme tutustumiskokouksissa toteutettavat ja toiminnalliset työtavat. Konsultointien, teorioiden ja Luontopäiväkotien havaintojen pohjalta suunnittelemani kolmen askartelun kokonaisuudesta jäi toteutettavaksi vain yksi; nimikyltti lapsen naulakkopaikalle. Pois jääneet askartelut olivat nimikoidut hengarit ja pienryhmätiloihin tehtävät seinäkoristeet. Mustikan henkilöstö aikoo toteuttaa nämä myöhemmässä vaiheessa. Nämä suunnitellut ja rajauksessa toteuttamatta jätetyt askartelut olivat tarkoitettu vanhempien osallistamiseen sekä lapsiryhmän ryhmäytymistä tukevaan esteetiikan lisäämiseen toimintaympäristössä ja yksilöä osallistamaan toimintaan.

Teoriapohjaa rajattiin seuraavasti: opinnäytetyön aloitusvaiheessa ajateltu ympäristökasvatus jäi pois sen irrallisuuden vuoksi. Toiminnalliset työtavat teoreettinen viitekehys oli liian laaja, tarkkaan nimetty leikki- ja askartelutoiminnot palvelevat opinnäytetyön kannalta paremmin. Yksityisen palveluntuottajan mukana olo toi, pois jääneiden teorioiden vuoksi, mahdollisuuden ottaa ajankohtaisen aiheen palvelusetelin ja palvelutuotannon mukaan teoriapohjan tarkasteluun. Tätä täydentämään ja palvelumuotoilun olemusta kuvaamaan teoriaan liitettiin asiakkaaksi tulovaihe, sen ollessa keskeinen, tosin merkitys minulle kirkastui prosessin edetessä myöhemmin syksyllä 2018.

8 TUTUSTUMISKOKOONTUMISEN PILOTTIKOKEILU JA TUTKIMUSMENETELMÄT KÄYTÄNNÖSSÄ

Tutustumiskokouksiin perheet saapuivat vapaassa aikataulussa klo 16-19 välisenä aikana. Vastassa heitä oli työntekijät ovella ja leikkitaloissa. Perheet saivat viettää tutustumiskokouksissa aikaa yksilöllisesti heille sopivasti. Tutustumiskokoukseen oli vapaamuotoinen tutustuminen, toimintoina keskustelu, leikki ja askartelu. Varhaiskasvatuksessa tila- ja tarvikkejärjestelyillä on suuri merkitys turvallisuuteen ja sujuvuuteen. Tilavaatimuksia määrittää varhaiskasvatus laissa ja toimintayksikön omavalvontasuunnitelmassa. (varhaiskasvatuslaki 10. §, 48. §.)

8.1 Tutustumiskokouksen ennakkosuunnittelu ja valmistelut

Tein valmistelevia töitä päiväkodilla, mihin aikaa kului noin tunti. Valmistelevat työt olivat askarteluvälineiden esille laittamista. Uuden aloittavan päiväkodin

tilanteessa oli mietittävä ratkaisuja, jotka eivät kohtuuttomasti kuormita henkilökuntaa ja onnistuvat pienellä panostuksella. Käytettävät materiaalit tuli löytyä päiväkodin perusvälineistöstä. Luontopäiväkodin teemallisuus tuotiin esiin askartelussa käyttäen luontomateriaaleja. Nämä materiaalit oli ennakkoon kerätty. Luontomateriaalit toivat lisäksi tunnelmaa ja tuoksua päiväkotiympäristöön. Lupauduin tekemään ennakkovalmistelut, koska työntekijöillä oli aiemmin suunniteltu koulutustilaisuus tuona aikana.

Tutustumiskokoontuminen oli suunniteltu yhdessä työelämäyhteyden kanssa konsultointien ja havainnoinnin pohjalta. Näitä täydensi aiempi osaamiseni ja opinnäytetyön viitekehyksen teoriatieto. Luontopäiväkoti Mustikassa toteutettu lasten ja perheiden ryhmämuotoinen tutustumiskokoontuminen oli suunniteltu varsin pitkälle, ennen kuin toimintamalli esiteltiin päiväkodin koko henkilöstölle avajaispäivänä. Tarkoituksena oli testata toimintamallin helppokäyttöisyyttä ja toimivuutta alkavassa työyhteisössä ja päiväkodissa. Lisäksi oli pystyttävä testaamaan toimintamallin ohjeistuksen selkeyttä ja kattavuutta.

Ennen tutustumiskokoontumista työntekijöiden ryhmähaastattelussa esitettiin laatimani video. Esitetty video sisälsi keskeisiä teemoja tutustumiskokoontumista varten, kuten tila- ja tarvikejärjestelyt, keskeiset seikat osallistumisen merkityksestä ja kohtaamisesta perheen ja lapsen kanssa. Keskeisinä teemoina videolla oli askartelu, leikki ja tutustuminen ja ryhmäytymisen alkaminen. Videon kokonaiskesto oli 3,55 minuuttia. Videossa käytetty tieto oli koottu samoista lähteistä, joista tutustumiskokoontuminen oli muodostettu. Videon tuotettiin Adobe Spark -ohjelmalla.

Ryhmähaastattelun alussa esittelin opinnäytetyön etenemisen tähän saakka ja tästä eteenpäin. Kerroin tutustumiskokoontumisen jälkeen tulevan vielä Webropol-kyselyn, jolla on mahdollista vaikuttaa. Lopuksi keskustelimme tutkimusluvista ja niiden keräämisestä, jonka otin hoitaakseni. Kaikilla työntekijöillä oli tieto, kuinka havainnointi tapahtuman aikana vaikuttaa heidän työhönsä.

Ryhmähaastattelu toteutettiin videon päätteeksi. Videon tarkoitus oli myös toimia työyhteisön orientoivana materiaalina tutustumiskokoontumisen suhteen. Haastattelussa tein muistiinpanoja lehtiöön. Ryhmähaastattelun tarkoitus oli kerätä Mustikan työntekijöiltä muutosideoita ja heidän kommentit

opinnäytetyössä tuotettavasta lopputuotoksesta. Haastattelussa läsnä oli viisi luontopäiväkoti Mustikan työntekijää. Haastatteluaineistossa sen laatu on määrää merkittävämpi (Vilkkä & Airaksinen 2004, 64). Olin valmistautunut muutamilla kysymyksillä ja tahdoin jättää tilaa spontaanille ajatusten vaihdolle. Tämä sopii teemahaastatteluun, jossa aihepiiri tiedetään, mutta kysymysten järjestyksellä tai tarkalla muodolla ei ole suurta merkitystä kuten strukturoidussa haastattelussa (Eskola & Suoranta 1998, 64).

Valintaperuste haastattelu menetelmälle oli työntekijöiden hyötyminen ryhmähaastattelusta ajatellen tulevia tiimityöskentelytilanteita. He pystyivät kuulemaan toistensa ajatuksia ja kokemuksia. Lisäksi tämä muoto tuki päivän aikataulussa pysymistä, haastatteluun ja orientoivaan videoon suunniteltu aikaresurssi oli 45 minuuttia. Käytännössä pystyin käyttämään aikaa vain noin 20 minuuttia. Haastattelu tuki tässä opinnäytetyössä palvelumuotoilu-menetelmän käyttöä.

8.2 Ryhmämuotoisen tutustumiskokoontumisen aikainen havainnointi ja tapahtuman kulku

Perheet saapuivat ryhmämuotoiseen tutustumiskokoontumiseen eri tahtiin klo 16-19 välillä. Työntekijät esittäytyivät ja tervehtivät perheitä. Sitten perheet ohjattiin pienryhmätiloihin aloittamaan tutustuminen askartelulla. Askartelun jälkeen perheet lähtivät kiertämään päiväkodin sisätiloissa. Lapset saivat itse valita oman naulakkopaikkansa ja jättää askartelemansa nimikyltin hyllyyn odottamaan kuivumista. Työntekijät kiinnittivät myöhemmin nimikyltit valituille paikoille. Lapsilla oli mahdollista kiertää päiväkodissa vanhemman kanssa tai jäädä leikkimään leluilla ja peleillä. Perheet kiersivät myös ulkona tutustumassa ja lapset leikkivät siellä. Työntekijät juttelivat perheiden kanssa hoidon alkuun liittyvistä asioista ja muusta, mitä perheet halusivat kysyä.

Havainnoissa seurasin lapsia, aikuisia ja työntekijöitä. Havainnoin heidän tekemistä ja olemista yhdessä sekä erikseen. Tein havaintoja toiminnasta; leikistä, askartelusta ja vuorovaikutuksesta ja tilan käytöstä sekä ilmapiiristä ja tunnelmasta. Havaintoja tehtiin tutustumiskokoontumisen tavoitteisiin peilaten ja teoreettisen viitekehyksen ohjaamina. Kirjoitin havainnot käsin vihkoon havainnointi järjestyksessä. Ryhmämuotoisessa tutustumiskokoontumisessa

havainnoin yli tunnin ajan. Tein havaintoja päiväkodin sisätiloissa ja ulkona. Kirjattuja havaintoja oli yhteensä 84 kpl. Havainnoitavia oli yhteensä 22 perhettä. Perheissä oli keskimäärin kaksi aikuista ja kaksi lasta. Henkilöitä havainnoitavaksi oli noin 110.

Tervehdin tutustumiskokoukseen osallistuvia ja esittäydyin heille ja kerroin, miksi olen paikalla. Useilla perheillä ei ollut ennakoon lähetettyä tutkimuslupaa mukana allekirjoitettuna, joten keräsin tutkimusluvut listaan. Kaikilla perheillä oli mahdollisuus lukea tutkimusluvan saatteena ollut teksti ennen allekirjoitusta. Mikäli heillä oli kysymyksiä tutkimukseen liittyen, vastasin niihin. Kaikki paikalla olleet perheet antoivat luvan tutkimukseen. Havainnoinnin aikana en muutoin hakeutunut keskusteluun perheiden tai työntekijöiden kanssa. Tutustumiskokouksen toteutuksesta ja toiminnan ohjeistuksesta asiakkaille vastasivat työntekijät.

Lopetin havainnoinnin ennen tutustumiskokouksen loppua, koska havainnot kylläntyivät. Havainnointien kylläntyminen merkitsee havaintojen toistuvan samanlaisina. Tällöin havainnointiajan lisääminen ei tuo tutkimukseen lisäarvoa tai uutta tietoa (Hirsijärvi ym. 2012, 182). Toinen syy, miksi päätin lopettaa havainnoinnin, oli tutkimukseen tarvittavien tutkimuslupien keräämisen vaikeutuminen. Paikalle tuli paljon perheitä yhtäaikaaisesti, olisin tarvinnut toisen henkilön keräämään tutkimuslupia, että olisin itse pystynyt havainnoimaan. Ilman tutkimuslupaa tehty havainnointi olisi tehnyt tutkimusasetelmasta epäeettisen ja hyvän tutkimuskäytännön vastaisen (Arene 2018, 6).

8.3 Sähköinen kehittämiskysely työntekijöille

Seuraavaksi esitetään kyselyn rakenne ja avataan kysymysten tarkoitus tutkimuksen kohteen eli tutustumiskokouksen tavoitteiden toteutumisen kannalta. Tavoitteeksi tutustumiskokoukselle asetettiin hoidossa aloittavien lasten ja heidän huoltajiensa tutustuminen päiväkodin sisä- ja ulkotiloihin sekä henkilökuntaan. Asiakkaita koskeva toinen tavoite oli perheiden ja lasten tapaaminen ja ryhmäytymisen alkaminen. Erityisesti lapselle tavoitteeksi asetettiin mahdollisuus muodostaa tuttavuusuhde päiväkotiin eli kiinnittyä tilaan. Kyselylomake on liitteenä 3.

Kyselyssä oli 11 pakollista kysymystä. Kaksi ensimmäistä kysymystä olivat perustieto kysymyksiä. Kysymykset kolme (3) ja viisi (5) olivat asetettu Likertin-asteikkoon, joissa arvio annettiin asteikolla paras 5– heikoin 1. Kysymyksissä kolme ja viisi kysyttiin saavutettiin tutustumiskokoonnutumisen toiminnan tavoitteet. Vastaukset pyydettiin antamaan oman kokemuksen perustuen. Kysymyksessä 4 kysyttiin työntekijän mielipidettä ajankäytöstä ja mahdollisuuksista toteutetussa toiminnassa eri toimintaosuuksien suhteen. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä tai ei.

Kysymykset 6–9 oli jaoteltu kysymyssarjoihin alustavasti suunnitellun teoreettisen viitekehyksen ohjaamina. Näillä neljällä kysymyssarjalla selvitettiin keskimääräisesti hyväksi koettua toimintatapaa varhaiskasvatustyöyhteisössä. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä, en tiedä, ei. Kysymyssarjassa kuusi kysyttiin askartelusta toiminnallisena menetelmänä. Kysymyssarja seitsemän käsitteli ryhmäytymistä. Kysymyssarja kahdeksan käsitteli luontopäiväkodin mukaista luontokasvatus-teemaa. Kysymykset sarjassa yhdeksän koskivat työntekijöille toimintamallin ohjeeksi suunnitellun videon toteutusta ja sisältöjä.

Kysymykset 10 ja 11 olivat työntekijän kokemukseen ja mielipiteeseen pohjautuvia avoimia kysymyksiä. Näillä pyrin saamaan kvalitatiivisen tutkimuksen tärkeään Miten- kysymykseen tarkentavaa tietoa (Vilkkä & Airaksinen 2004, 63).

9 TULOSTEN ANALYSOINTI

Tässä luvussa kuvaillaan toteutetut analyysimenetelmät ja saadut tulokset.

9.1 Havainnoinnin tulokset

Tutustumiskokoonnutumisen havainnoinnin tuloksia analysoitiin teemoittelemalla. Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta (Eskola & Suoranta 1998, 126), eli havainnoinnin tulosten suhteuttamista ja jakamista teoria ohjaavasti. Ensimmäisellä analyysikierröksellä teemat jaettiin opinnäytetyön teoreettiseen viitekehyksen ohjaamana taulukkoon, sarakkeisiin leikki, askartelu, ryhmäytyminen ja muut. Muut -teema viit-

tasi työntekijöiden asettamiin tutustumiskokoontumisen tavoitteisiin. Teemoittelu värikoodattiin ja näin näkyviin nousi useiden havaintojen lukeutuvan kahden tai useamman teeman alle. Havainnot sopivat usein yhdessä teemoihin leikki ja ryhmäytyminen. Kokonaisuudessaan havaintoja kertyi eniten ryhmäytyminen-teeman alle. Havaintoja muut -teemassa oli 42 kappaletta, vapaan leikin teemassa 36 ja askartelussa 14.

Toisella analyysikierroksella teema muut jaettiin kahteen- työntekijöiden toimintaa ja tiloja koskeviin teemoihin. Lisäksi toisella analyysikierroksella havainnot lajiteltiin kolmeen joukkoon. Lajittelu toteutettiin sen mukaan mahdollistivatko tehtyjen havaintojen toiminta tutustumiskokoontumisen tavoitteiden täyttymisen vai heikensivätkö ne tavoitteisiin pääsyä sekä. Esiin nousi myös havaintoja, jotka eivät olennaisesti vaikuttaneet tavoitteisiin pääsyyn.

Työntekijöiden tutustuminen lapsiin ja vanhempiin näkyi havaintojen tuloksissa keskusteluina, joita työntekijä kävi aikuisten ja lasten kanssa yksittäin tai pienessä ryhmässä. Keskustelun aiheita oli muun muassa varhaiskasvatuksen hoitokäytännöt ja muut käytännön asiat. Vanhemmat kertoivat työntekijälle perheestään. Työntekijät tervehtivät ovella ja liikkuvat tilassa hymyillen ja heillä oli läsnäoleva asenne.

Havaintojen tuloksista nousi esiin monipuolisen leikkimisen tukeneen lasten yhteistä tekemistä yksin- tai rinnakkaisleikkien muodossa. Lapset juttelivat keskenään leikkiessään. Vanhemmat ja työntekijät osallistuivat leikkeihin ja kehuivat ja ohjasivat lapsia. Toiset lapset pyysivät vanhemmilta lupaa leikkiä. Pienten eli 1–2-vuotiaiden ryhmätilassa oli vain vähän leikkijöitä. Lapset toimivat leikeissä oma-aloitteisesti ja kiistelivät leluista.

Tutustuminen tilaan mahdollistui vanhemmilla ja lapsilla. Aikuisen oli mahdollista kiertää tiloissa yksin lapsen leikkiessä ja lapsi rohkaistui liikkumaan tilassa ilman vanhempaa. Lapset halusivat leikkiä myös ulkona, ja sanoivat etteivät halunneet lähteä pois päiväkodista. Lapset saivat itse valita naulakopaikat. Tutustumisen kestoajat vaihtelivat.

Askartelu toteutettiin usein ensimmäiseksi ja aikuiset pysähtyivät tekemisen äärelle yhdessä lapsen ja muiden perheiden kanssa. Lapset tarvitsivat toisinaan apua askartelussa. Kaikki askarrellut kyltit olivat ainutlaatuisia. Aikuiset ja lapset seurasivat toisten tekemistä. Vanhempien tutustuminen toisiinsa nousi tuloksista esiin keskusteluna ja keskusteluryhmiin hakeutumisenä.

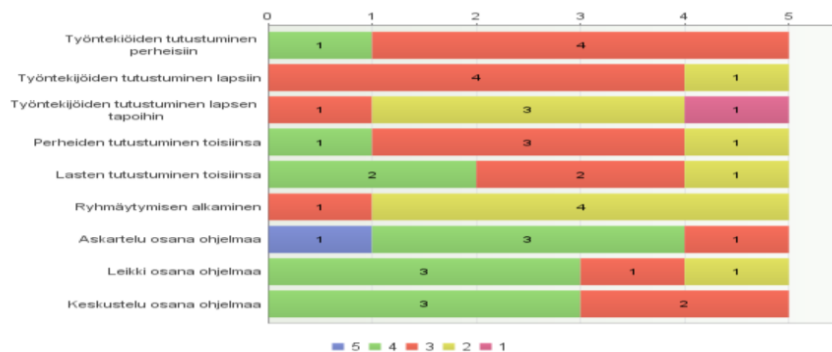
Tutustumiskokoonnutumisen ilmapiiri kuvautui havaintojen perusteella rennoksi, iloiseksi ja sisällä oli tasainen puheensorina. Ihmiset hymyilivät ja nauroivat. Leikkihuoneessa oli hetkittäin riehakas tunnelma ja lapset näyttivät iloisilta ja innostuneilta.

9.2 Kehittämiskyselyn tulokset

Työntekijöiden vastaamaan kehittämiskyselyn kohdista kolme ja viisi; saadut tulokset esittävät myönteisen ja onnistuneen tuloksen toteutettuun toimintaan (kuva 8; kuva 9).

3. Kuinka koit ryhmämuotoisen tutustumiskokoonnutumisen onnistuneen seuraavien asioiden näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 5
Keskiarvo: 3,04

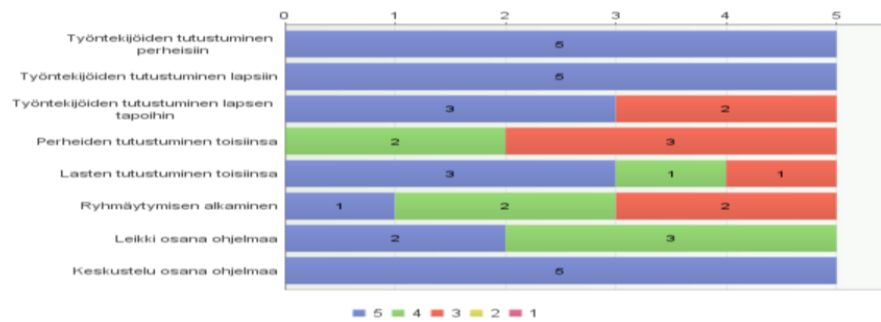

Kuva 8. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 3

Keskiarvo oli 3,04 kysymyksessä 3; kuinka koit ryhmämuotoisen tutustumiskokoonnutumisen onnistuneen? Kysymyksessä viisi; kuinka tärkeinä koet seuraavat asiat ryhmämuotoisessa tutustumiskokoonnutumisessa, keskiarvo oli 4,4.

5. Kuinka tärkeinä tavoitteina koet seuraavat asiat ryhmämuotoisessa tutustumiskokouksissa:

Vastaajien määrä: 5
Keskiarvo: 4,4

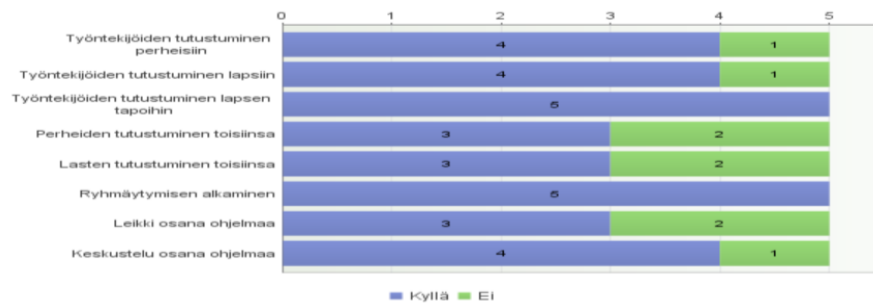

Kuva 9. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 5

Kyselyn kohdan 4 vastauksista (kuva 10) voidaan päätellä, työntekijöiden toivon vielä enemmän mahdollisuuksia tutustua lapsiin ja vanhempiin henkilökohtaisesti ja ohjata ryhmytymisen alkamista.

4. Olisin toivonut lisää mahdollisuuksia tai aikaa seuraavalle asialle/toiminnolle.

Vastaajien määrä: 5
Keskiarvo: 1,23

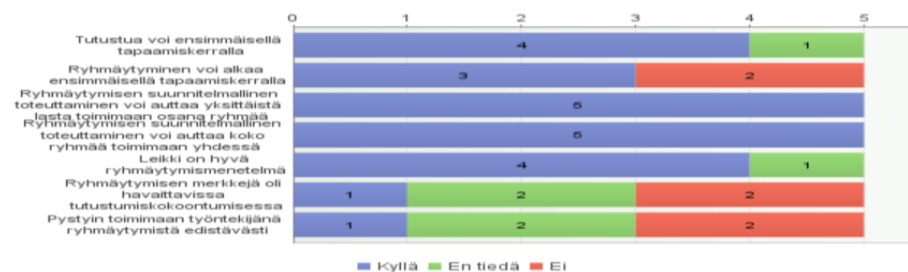

Kuva 10. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 4

Työntekijät kokivat leikin ja askartelun hyvinä toimintakokonaisuuksina tutustumiskokouksissa.

7. Ryhmytyminen. Vastaa seuraaviin väittämiin Kyllä/Ei oman kokemuksesi mukaan

Vastaajien määrä: 5
Keskiarvo: 1,51

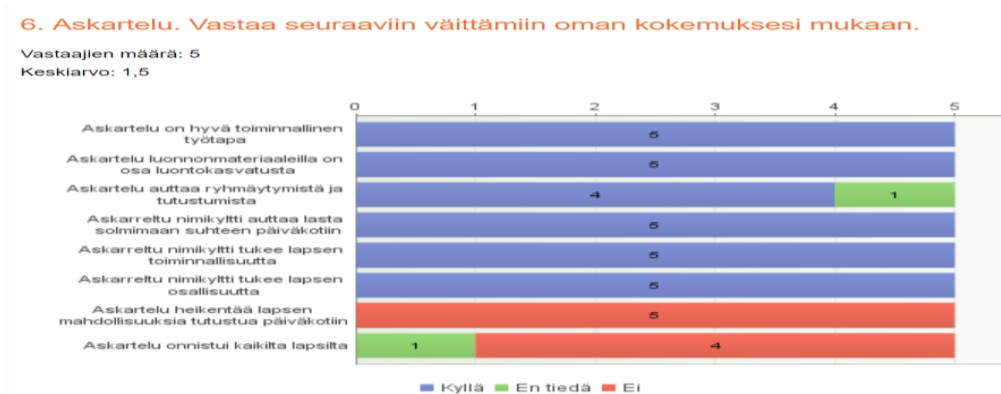

Kuva 11. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 7

Leikin merkitystä ryhmytymistoiminta, työntekijän kokemuksen mukaisesti, tiedusteltiin kohdassa seitsemän (kuva 11). Kysymykseen leikki on hyvä ryh-

mäytymismenetelmä, vastattiin Kyllä 4 kertaa ja 1 En tiedä-vastaus. Kysymykseen; ryhmäytyminen voi alkaa ensimmäisellä kerralla, vastattiin 3 Kyllä ja 2 Ei-vastausta. Ryhmäytymisen merkkejä oli yksi työntekijä havainnut kokoontumisen aikana ja kaksi ei ollut havainnut ja kaksi ei tiennyt, oliko ryhmäytymisen merkkejä havaittavissa tutustumiskokoontumisen aikana. Kaikki vastanneet olivat sitä mieltä, että ryhmäytymisen suunnitelmallinen toteuttaminen voi auttaa ryhmää toimimaan yhdessä. Yksi työntekijä koki pystyvänsä toimimaan tutustumiskokoontumisessa ryhmäytymistä edistävästi, kaksi vastanneista ei tiennyt pystyikö toimimaan ryhmäytymistä edistävästi ja kaksi arveli, ettei toiminnallaan ollut pystynyt edistämään ryhmäytymistä.

Kysymyssarjassa 6 (kuva 12) askartelutoiminnan koettiin neljässä vastauksessa auttavan ryhmäytymistä ja tutustumista.

Kuva 12. Kehittämiskyselytulokset kohta 6

Askartelu -toiminta lapsen tutustuessa päiväkotiin vastaukset olivat myönteisiä ja kukaan ei kokenut askartelutoiminnan heikentävän lapsen mahdollisuuksia tutustua päiväkotiin. Askartelu oli kaikkien vastanneiden mielestä hyvä toiminnallinen työtapa ja luontomateriaalien käytön miellettiin olevan osa luontokasvatusta. Työntekijät ajattelivat lapsen osallisuuden toteutuvan askartelun nimikyltin kautta. Vastanneista neljän arvion mukaan kuitenkin kaikki lapset eivät onnistuneet toteuttamaan askartelua.

Kysyttäessä kokemuksia työntekijöiltä ryhmämuotoisesta tutustumiskokoontumisesta vastauksia saatiin 5 kappaletta. Kuvailevissa kertomuksista kerrottiin useiden uusien kontaktien vähentävän mahdollisuutta tutustua syvällisemmin. Esiin tuotiin valmistautumisen olevan tärkeää ainakin päivää aikaisemmin, jotta omaa roolia ennättää prosessoida ja kokonaisuuden suunnittelemaan ja hahmottamaan tiimissä tarkemmin. Esiin tuotiin, että toimintaa ei ennätynyt

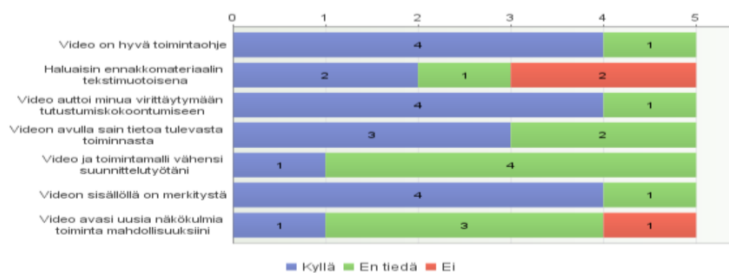
seuraamaan, vaan aika kului esittäytyessä ja vastaanottaessa ihmisiä. Paikalla yhtä aikaa olleiden ihmisten määrän koettiin haasteena. Adjektiiveillä tutustumiskokoontumisen kuvausta tehtiin antoisa, erilainen, uusi, mukava, mielenkiintoinen, intensiivinen.

Työntekijöiltä kysyttäessä suunnitellun toiminnan puutteita tai aiheuttamia haittoja saatiin kolme vastausta. Kahden vastaajan kokemuksen mukaan mitään ei jäänyt puuttumaan tai tekemättä suunnitellun toiminnan vuoksi. Yhdessä vastauksessa valmistautumiseen jäänyt aika koettiin liian vähäiseksi.

Tuotosta koskeviin kysymyksiin, kyselykohdassa yhdeksän (kuva 13), kaksi halusi toimintaohjeen tekstimuotoisena, kaksi ei halunnut ja yksi vastaus oli en tiedä.

9. Toimintasuunnitelma video ryhmämuotoiseen tutustumiskokoontumiseen. Vastaa seuraaviin väittämiin Kyllä/Ei oman kokemuksesi mukaan.

Vastaajien määrä: 5
Keskiarvo: 1,54

Kuva 13. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 9

Neljä kyllä -vastausta tuli kysymyskohtiin; videon sisällöllä on merkitystä ja video auttoi virittäytymään tutustumiskokoontumiseen. Yksi vastaus kertoi videon vähentäneen hänen suunnittelutyötään tutustumiskokoontumisessa, neljä vastausta oli en tiedä-vastauksia. Videon mielsi neljä vastaajaa hyväksi toimintaohjeeksi.

9.3 Ryhmähaastattelun tulokset

Ryhmähaastattelussa kysyttiin henkilöstön mielipiteitä esitetystä videosta. Keskustelua ei työyhteisössä juurikaan syntynyt ja vastauksena saatiin myönteistä palautetta videosta. Yhdelle työntekijälle video esitettiin myöhemmin hänen saapuessa paikalle. Hänen kommentit videosta olivat myönteisiä. Koska haastattelusta saadun aineiston ja muistiinpanojen määrä oli suppea, se hyödynnettiin ilman tutkimusmenetelmällistä menetelmällistä analyysia.

10 TOIMINTAMALLI TYÖNTEKIJÖILLE

Kehittämissyhteistyötä työntekijöiden toimintamallin ohjeesta (opinnäytetyön tuotoksen) tehtiin kahdessa yhteydessä. Ensimmäinen suunnitelma ja visio toimintamallin ohjeistuksesta perustui Webropol-kyselyn ja ryhmähaastattelun tuloksiin ja tutustumiskokouksesta saatuihin kokemuksiin. Näiden tulosten ja kokemusten pohjalta muotoutunutta ajatusta kiteytettiin tapaamisessa 5.12.2018. Tapaamisessa työelämäkumppanin kanssa konsultoin ja pyysin täydentäviä tietoja. Tässä tapaamisessa sovimme ja tarkensimme mm. tuotoksen ulkoasua ja sisältöä. Toimintamallin viimeistelyvaiheessa sain ohjausta opinnäytetyötä ohjaavalta opettajalta sekä kommentit työelämäkumppanilta joulukuun 2018 loppupuolella. Toimintamalli on liitteenä 5.

Toimintamallin ohje työntekijöille on koostettu powerpoint esitykseksi. Power-Point-esitys on yhtenäinen Norlandia päiväkotien visuaalisen ilmeen kanssa. Yksityiskohtina on huomioitu käytetyt värit ja fontti. Toimintamallin ohjeistuksessa on pyritty selkeään ja yksiselitteiseen kokonaisrakenteeseen sekä visuaaliseen ilmeeseen. Asiasisältö on esitetty yleistajuisella kielellä. Toimintamallin ohjeen aineisto on koottu tutkimusaineiston tuloksista ja käytännössä toteutetusta tutustumiskokouksesta saaduista havainnoista.

Kuvia toimintamallin ohjeistuksessa on käytetty selkiyttämään toiminnanvaiheita ja kokonaisuutta. Kuvat mallintavat tutustumiskokouksen valmisteluvaihetta ja tutustumiskokouksessa toteutettavaa nimikylttiaskartelua. Jokaiseen diaan on liitetty Norlandiapuun kuva. Toive kyseisen logon käyttämisestä tuli työelämäkumppanilta joulukuussa 2018.

Toimintamalli ohjeessa kuvataan sen tarkoitus ja tavoitteet. Toimintamalli on sovellettavissa toimintaa aloittaviin päiväkoteihin. Toimintamalli työntekijöille ei korvaa työnantajan antamia ensisijaisia ohjeita ja määräyksiä.

Toimintamalli voidaan siirtää sähköisenä tai tulostaa tarvittaessa. Päivittäminen onnistuu perustason ATK-osaamisella ja ei vaadi erityistä ohjelmisto-osaamista. Päivityksiä voidaan tehdä toimintamallin osakokonaisuuksiin.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ryhmämuotoisen tutustumiskokoontumisen edut ovat nopea tutustuminen tilaan ja alkavaan toimintaan sekä henkilökuntaan, mistä on hyvä lähteä syventämään tutustumista seuraavissa kohtaamisissa. Tutustumiskokoontumisessa toteutettu suunnitelmallinen sekä spontaani toiminta pääsääntöisesti tuki ja edisti asetettuihin tavoitteisiin pääsyä. Askartelu antoi hyvän mahdollisuuden perheille virittäytyä tutustumiseen ja liittyä toimintaan. Se täytti asetetun tavoitteen, joka oli edistää lapsen kiinnittymistä tilaan konkreettisesti nimikylttiaskartelulla. Leikki oli monipuolisesti ryhmäytymistä tukevaa toimintaa, jolloin työntekijöiden ohjaava tai pedagoginen toiminta ei ole keskeisessä osassa. Tämä edesauttaa varhaiskasvatushenkilöstöä vastaan ottamaan suuren asiakasryhmän kerralla. Tutustumiskokoontumisen ilmapiiri oli iloinen ja leikkisä ja se tuki ryhmäytymisen ja tutustumisen alkamista.

Ryhmämuotoinen tutustumiskokoontuminen ei mahdollista syvällistä tutustumista lapsiin ja perheisiin, vaan siihen tarvitaan enemmän aikaa ja toisen tyyppistä toimintaa. Lyhyessä ja vapaata toimintaa sisältävässä ryhmämuotoisessa tutustumiskokoontumisessa ei voida tutkimustuloksien perusteella odottaa, että päästään syvän tuntemisen tasolle.

Palvelumuotoilun käyttö sopii hyvin toiminnallisen opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi. Pystyimme työelämäkumppanin kanssa kehittämään heille tärkeää palvelun osakokonaisuutta ja opinnäytetyössä toteutui erilaiset yhteiskehittämisen menetelmät. Palvelumuotoilulla pystyttiin mielestäni vastaamaan työelämäkumppanin tarpeeseen. Palvelumuotoiluun osallistui koko varhaiskasvatussyksikön henkilöstö, joten yhteiskehittämisen voidaan katsoa olleen riittävän laaja. Palvelumuotoilussa käytetyt menetelmät mahdollistivat kehitysprosessin. Suunnitellun toiminnan testaaminen oli onnistunut ja tarpeellinen jatkokehittämisen kannalta. Havainnointi oli välttämätön kokonaiskuvan saamiseksi. Haastattelun ja kyselyn perusteella pystyttiin muodostamaan kokemukseen ja arvoihin perustuvaa toimintaa. Lasten ja perheiden rajaaminen palvelukehittämisen ulkopuolelle yksipuolista kehitettävän palvelun muotoilua työntekijälähtöiseksi.

Työntekijöille suunnatun toimintaohjeen osalta video koettiin hyväksi, mutta se ei virittänyt työyhteisöä keskustelemaan tulevasta tapahtumasta ja tutustumiskokoonnumisen suunnitelmallisuus koettiin puutteelliseksi. Lisäksi toiveita tekstimuotoisesta toimintaohjeesta esitettiin. Nämä seikat tulivat ilmi ryhmähaastattelun ja Webropol-kyselyn tuloksissa. Toimintamallin ohjeen sisältöä koostettiin yksityiskohtaisemmaksi ja toteutus PowerPoint -esitykseksi, jolloin kehittäminen vastasi palvelumuotoilun ideaa. Tällöin toimintamallin ohjeen esitysmuoto jättää tilaa keskustelulle esityksen edetessä ja kysymyksiä työyhteisössä voidaan helposti esittää. Lisäksi toimintaohje on helpommin päivitettävissä ja muokattavissa PowerPoint muotoisena kuin videoesityksenä.

12 POHDINTA

Palvelumuotoilu toteutui mielestäni riittävässä laajuudessa ja oli hyvin hyödynnettävissä toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamisessa. Palvelumuotoilussa tuli asiakasymmärrykseen huomioida työntekijöiden sekä asiakkaan palvelulle asettamat odotukset ja tarpeet (vrt. Tuulaniemi 2011). Tämä lisäsi työstämisen ja pohdiskeluaajan tarvetta ja laajuutta jonkin verran. Yhteiskehittämisen rajaaminen tiedon keräämisen osalta pääasiassa vain työntekijälähtöiseksi, ei kuitenkaan anna parasta mahdollista kokonaistavoitteen täyttymistä palvelumuotoilun menetelmälliseen käyttöön (vrt. Tuulaniemi 2011.) Keskeisin kehittämisen kohde tutkimuksellisessa kehittämistyön loppuvaiheessa oli työntekijöille suunnatun toimintaohjeen muoto, josta saatiin kyselyssä uutta tietoa ja toiveita.

Työntekijän toiminnalla tutustumiskokoonnumisessa on merkitystä. Hän voi toiminnallaan luoda turvallista ja luottamuksellista ilmapiiriä hoidossa aloittavalle lapselle ja hänen huoltajilleen. (Repo 2013, Norlandia 2018.) Työntekijän ammattitaito vaatimuksiin toimintamalli ei tuo uusia osakokonaisuuksia, vaan toimintamalli virittää työntekijää toimimaan uudessa tilanteessa ja työyhteisössä. Toimintamalli ja sen ohje on ryhmämuotoiseen tutustumiskokoonnumiseen orientoiva materiaali, jota käytettäessä suunnittelutyön määrä vähenee.

Varhaiskasvatuksessa lasten, perheiden ja työntekijöiden kohtaamisia on lähes päivittäin, joten voidaan olettaa lapsen ja vanhempien melko nopeasti tutustumaan varhaiskasvatusryhmän omaan aikuiseen ja lasten ryhmäytyä ja tutustua pienryhmissä. Varhaiskasvattajan kannalta tilanne on paljon vaativampi, koska hänelle oman ryhmänsä lisäksi tulee muodostaa käsitys nopeasti muista päiväkodin lapsista, heidän vanhemmistaan ja työntekijöiden toimintatavoista.

Pienten, alle 3-vuotiaiden, lasten ryhmissä varhaiskasvattajan pääasiallinen tavoite on auttaa lasta kehittymään iän mukaisesti ja tukea häntä sensitiivisesti. Ryhmäytymiseen ja ryhmähengen tukemiseen voidaan aktiivisesti siirtyä yli 3-vuotiaiden kanssa. Ryhmässä toimimiseen ja olemiseen lapsia voidaan kasvattaa siinä ohella, kun heidän valmiutensa sosiaaliseen kanssa käymiseen iän mukaisesti kehittyvät ja valmiudet kypsyvät. (Repo 2013; Haapsalo ym. 2016) Mikäli varhaiskasvatuksessa tehdään yhteisiä projekteja, lasten yhteisöstä lähtien, ryhmähenki vahvistuu ja lapset oppivat tavoittelemaan yhteistä hyvää. Usein tätä kuvataan kiusaamisen ehkäisy, joka on mielestäni epäedullisesti aseteltu tavoite. Tavoitteet pitäisi asettaa siten, että toteutettu toiminta lisää konkreettisesti jotain, kuten ryhmän vuorovaikutuksen määrää tai laatua. Toki kiusaamisen vastaisesta työstä pitää ja on tärkeää puhua ja kiinnittää siihen huomiota, mutta on pidettävänä kirkkaana mielessä, että yhteisöllisyys on osatekijä varhaiskasvatusarjen sujumiseen.

Askartelu on hyvä mahdollisuus tuoda lapsi näkyväksi varhaiskasvatuksessa heti toiminnan alusta lähtien. Lapsen kokemus omasta itsestä osana ryhmää on tärkeä kaiken ikäisille, erityisesti yli kolmivuotiaille, joilla vuorovaikutus ja sosioemotionaaliset taidot ovat ryhmäytymistä tukevalla tasolla. Askartelu on luova ja toiminnallinen työ, jossa lapsen ei tarvitse se olla ylittänyt tiettyä kehitysvaihetta, että hän pystyisi toteuttamaan itseään (vrt. Ruokonen ym 2009). Siksi se sopii hyvin toteutettavaksi alle kolmivuotialle.

Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuden ja eettistä näkökulmaa pohdittaessa tutkimuksessa mukana olevan yhden päiväkodin nimeäminen oli tärkeä, vaikka Norlandia päiväkodit avasivat useita päiväkoteja elokuussa 2018.

Tämä oli toivomani ja mielestäni erittäin hyvä rajaus, koska usean uuden päiväkodin mukana olo olisi lisännyt työmäärää siten, että en prosessia olisi voinut yksin hallita. Mikäli opinnäytetyössä olisi ollut tekijöitä useampi, niin useamman päiväkodin mukana olon olisi mahdollisesti pystynyt toteuttamaan. Myönteistä useamman päiväkodin mukana olisi tuonut tutkimukselle suuremman tutkimusaineiston muodossa. Tällöin palvelumuotoilua yhteiskehittämisen keinoin olisi saatu tehtyä laajemmin.

Tutkimuksen luotettavuutta ja eettistä toteutumista tuki aiempi koulutukseni ja osaamiseni. Opinnäytetyövaiheessa osaamista kohderyhmien kanssa toimimisesta olin kerännyt työharjoittelun ja työkokemuksen kautta. Opintoni sisälsivät koko opinnäytetyöprosessin ajan lasten ja perheiden palveluiden opintokokonaisuuden. Ilman näitä tietoja en olisi osannut ottaa huomioon ryhmän erityispiirteitä/ominaispiirteitä ja toiminnan sovellettavuus mahdollisuuksia. Aiemmin hankkimallani ennakkotiedolla asiakaskohderyhmistä oli merkitystä opinnäytetyön teoreettisen ja toiminnallisen toteutuksen kannalta. Kokemukseni toi näkemystä suuren henkilömäärän läsnäoloon vaatimiin järjestelyihin. Tämän tiedon ja taidon olen oppinut harrastuksessani, johon on sisältynyt ryhmien ohjausta ja tapahtumien järjestämistä. Luontomateriaalien ja taidelähtöisten menetelmien käyttöön olen perehtynyt aiemmissa opinnoissani ja harrastuksissani ja koin siitä olevan hyötyä tämän opinnäytetyön toiminnallisen osuuden toteuttamisessa.

Tekemisessä esiintyneitä ongelmia

Tutkimusaineiston kerääminen toteutui, yhtä poikkeusta lukuunottamatta, suunnitellusti ja aikataulussa (Liite 3). Toteutumatta jäi 30.5.2018 suunniteltu ideariihii. Tätä vastaava tutkimusaineisto pystyttiin hankimaan myöhemmin toteutetussa soveltaen tehdyssä ryhmän teemahaastattelussa. Tämä muutos aiheuttanut tarvetta hankkia uutta tutkimuslupaa eikä vaikuttanut tutkimuksen toteutumiseen.

Tutkimuslupa olisi kannattanut pyytää kuvaamiseen, koska nyt dokumentointi jää vain kirjoituksen asteelle. Kuvaaminen ja kuvien käyttö työntekijöiden toimintamallissa olisi tuonut mukavan lisän ainutlaatuisella visuaalisella ilmeellä. Lisäksi kuvaamista hyödyntämällä olisin voinut saada monin verroin

syvällisempää tietoa asiakkaiden ja työntekijöiden tutustumisesta ja ryhmäytymisestä. Kysymys siitä, miten olisin havainnoinnin toteuttanut käytännössä, mikäli suuri osa perheistä olisi siitä kieltäytynyt? jäi tässä opinnäytetyössä ajatustasolle työstettäväksi.

Ammatillinen kasvu

Koin hetkittäin vaikeana päättää, mitä ja kuinka paljon haluan tuoda esille opinnäytetyössä. Se vaatii fokuksen kiinnittämistä ja miettimään, miksi tämä on perusteltua opinnäytetyössä esittää. Oma epävarmuus tutkimuksen toteuttamisesta yllätti minut ajoittain. Opinnäytetyössä tyypillistä on ajoittainen epävarmuus, kuinka edetä tutkimuksessa (Vilkkä & Airaksinen 2004). Sain selkiytystä vertaispalautteista ja ohjaavan opettajan tietämyksestä. Sain harjoitella itseni johtamista ja kokonaisuuksien tiivistämistä. Itsensä johtamisen koin helpoksi. Tiivistäminen on minulle vaikeaa.

Opin ryhmäytymisestä ja sen mahdollisuuksista varhaiskasvatuksen pedagogisentoiminnan perusteena. Ryhmäytymisen teorioiden, merkitysten ja mittareiden sekä menetelmien käytön tuntemus auttaa minua toimimaan sosionomin tehtävässä muussakin kuin varhaiskasvatusympäristöissä. Varhaiskasvatukseen ikäisen lapsen kehityspsykologian pohtiminen ryhmäytymisen kontekstissa kiristi kehitysvaiheiden merkityksiä sekä niiden tukemisen ja tiedostamisen tärkeyttä varhaiskasvatuksen ryhmissä toteutettavassa toiminnassa.

Palvelumuotoilua oli miellyttävä päästä toteuttamaan käytännössä ennen varsinaiseen työelämään siirtymistä. Olen luonteeltani innostuva ja kekseliäs kehittäjä ratkaisukeskeisellä työotteella, joten konkreettinen menetelmä osaaminen on erittäin tervetullut ja tarpeellinen jatkoa ajatellen. Erityisesti koin hyvänä palvelumuotoilussa sen, että koko työyhteisö pääsi "sanomaan" mielipiteensä. Tällöin yhteisö "tekee itselleen" ja tulos on usein parempi kuin jonkun ulkopuolisen tekemät muutokset ja päätökset hänen tietämättä asioista syvemmin. Palvelumuotoilun avoin ja kohtelias sekä hyväksyvä ja kunnioittava konteksti on ihana "paikka" tehdä asioita. Asioita, joista on oikeasti hyötyä ja niillä on merkitystä.

Jatkokehitysideat

Jatkokehitysideoita nousi useita uusia ja täydentäviä kokonaisuuksia liittyen tämän opinnäytetyön aiheeseen. Palveluntuottajalle esitän jatkokehitys mahdollisuuksia seuraavasti:

- Palautteen kerääminen ryhmämuotoisesta tutustumiskokouksesta perheiltä ja palvelumuotoilu sen pohjalta.
- Lapsen kokemusasiantuntijuus ja sen tuoman tiedon hyödyntäminen tutustumiskokouksen järjestämisessä, jatkokehitys palvelumuotoilu.
- Toimintaa mittaamaan ja tulosta arvioimaan asiakastyytyväisyyskysely toiminnan aloitusvaiheesta.
- Pienryhmissä toteutettu aloituskokoukseen, siitä saadut tulokset ja sen vertaaminen työntekijöiden kokemana.
- Tarkennettu näkökulma ryhmäytymisen, sen edistäminen strukturoidulla, ohjatulla pedagogisella toiminnalla ryhmämuotoisen tutustumiskokouksen aikana; työntekijöiden toiminnan vaikutus ryhmän aloitusvaiheessa.
- Toimintamallin ohjeistusta ei ole testattu tämän opinnäytetyön sisällä, sen juurruttamisvaiheessa käyttäjäkysely varhaiskasvatustyöntekijöiltä.

Varhaiskasvatusryhmissä, missä ryhmän muodostusperusteena on sisarusuhteet, olisi mielenkiintoista tutkia lasten sosiaalisen kompetenssin eroja suhteessa ikäperustaiseen ryhmään. Havainnointia ja haastatteluja hyödyntävä alkukartoitus ja kolmesta- kuuteen vuotta kestävä tutkimus voisi antaa jo kohtuullisen käsityksen ryhmän muodostukseen perusteista lapsen myönteisen kehittymisen tukena.

Valtakunnallisella tasolla hyödyttäisiin NICHD-tutkimusprojektin kaltaisesta pitkittäistutkimuksesta toteutettuna Suomessa. Tutkimuksessa varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta voitaisiin tutkia ja laatua mittaavat kriteeristöt asettaa Suomen lainsäädännön ja varhaiskasvatussuunnitelman mukaisiksi. Suomessa lasten hoitoaikakertymä on suurempi ja varhaiskasvatuksen laadulla on eri määrittävät tekijät kuin USA:ssa toteutetussa tutkimuksessa, joten voidaan ajatella NICHD-tutkimustuloksen olevan vain osin relevanttia tietoa Suomeen sovellettaessa. Tämän kaltaisen tutkimuksen tulokset voivat antaa vahvan perustelun ja osoittaa tarpeen muuttaa esimerkiksi hoitopäivän pituuden ja maksullisuuden perusteita, jotka kovasti Suomessa puhututtavat. Kyseisen tutkimuksen tulokset voisivat antaa välillisesti vastauksia myös ennaltaehkäisevän ja korjaavan lapsi- ja perhetyön resurssien kohdentamiseen.

LÄHTEET

Aalto, M. 2002. Turvallinen ryhmä. Forssa: Aseman Lapset ry.

Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. 3. painos. Tampere: My generation Oy.

Ahonen, T. 2017. Palvelumuotoilu sotessa. 2. painos. Nummela: Painokiila Oy.

Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Helsinki: Tammi.

Arene. 2018. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. PDF-tiedosto.

Auvinen, P. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Suom. Peavy, R. 2006. Sociodynamic counselling: a practical approach to meaning making. Helsinki: Psykologien kustannus Oy.

Blaise, M., Edwards, S., Hammer, M. 2009. Beyond developmentalism? *Australasian Journal of Early Childhood*, 4, 55-63.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Haapsalo, T. 2016. Sun ja mun juttu!: lasten sosiaalisten taitojen vahvistaminen kiusaamisen ehkäisyssä. Helsinki: Premedia.

Hakkarainen, P. & Bredikyté, M. s.a. Majavesi: Kogni Oy.

Hakkola, K., Laitinen, S., Ovaska-Airasmaa, M. 1990. Lasten taidekasvatus. Helsinki: Kirjayhtymä.

Heikkilä, J. s.a. Päivähoidon aloitus Norlandia päiväkodit. WWW-sivusto. Saatavissa: <http://norlandiapaivakodit.fi/Sisalto/Sivu/87095> [viitattu 16.11.2018].

Helenius, A. & Korhonen, R. 2016. Leikin ensi askeleita. Teoksessa Hujanen, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S. Remes, P., Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. 15.-17. painos. Helsinki: Tammi.

Jussila, V. 2016. Kielenkehitys taaperoiässä. Lapsen kielen ja vuorovaikutuksen tukeminen- kurssin verkkoluento. XAMK.

Jussila, V. 2017. Ihmisen kehitys ja oppiminen: Lehtisen, Kuusisen & Vaurak- sen (2007,25) kuvio Eriksonin teorian kehitysvaiheista s. 4, 12. Luentorun- komoniste. Kaakkois-suomen ammattikorkeakoulu.

Karppinen. 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Teoksesta Ruokonen, I., Rusanen, S., Välimäki, A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Hel- sinki: THL, 57.

Kopakkala, A. 2011. Porukka, jengi, tiimi. Helsinki: Edita.

Kela. 2018. Yksityisen hoidontuki. www-sivusto. Saatavissa: <https://www.kela.fi/yksityisen-hoidon-tuki> [viitattu 15.11.2018].

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: Wsoy.

Kuntaliitto. 2017. Maksuton varhaiskasvatus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/maksuton_vaka_koko- naiskustannukset.pdf [viitattu 16.11.2018].

Laakso, M-L. 2014. Esikielellinen vuorovaikutus ja viestintä. Teoksessa Aro, T., Ahonen, T., Ketonen, R., Siiskonen, T. (toim.) Joko se puhuu? Jyväskylä: PS-kustannus, 22-25.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 24.7.2009/569.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
3.4.1987/380.

Lappalainen, N. 2018. Konsultointi.

Lapsiasiavaltuutettu. 2014. Lapsiasiavaltuutetun lausunto. Saatavissa:
<http://lapsiasia.fi/tata-mielta/lausunnot-2/lausunnot-2014/lapsiasiavaltuutetun-lausunto-luonnokseen-hallituksen-esitykseksi-eduskunnalle-laeiksi-lasten-paivahoidosta-subjektiivisen-paivahoidon-rajoittaminen/> [viitattu 15.11.2018].

Lastensuojelulaki 12.2.2010/88.

Lyytinen & Lautamo. 2014. Leikki. Teoksessa Aro, T., Ahonen, T., Ketonen, R., Siiskonen, T. (toim.) Joko se puhuu? Jyväskylä: PS-kustannus, 226-240.

Marjanen, P. Marttila, M., Varsa, M. 2013. Pienten piirissä. Jyväskylä: PS-kustannus.

NICHHD. 2010. Phase 1-5. Pdf-dokumentti. Saatavissa:
<https://www.nichd.nih.gov/sites/default/files/2017-09/> [viitattu 7.12.2018].

NIH. 2017. Study overview. www-sivusto. Saatavissa:
<https://www.nichd.nih.gov/research/supported/seccyd/overview> [viitattu 7.12.2018].

Norlandia. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelma. www-sivusto. Saatavissa:
<http://norlandiapaivakodit.fi/Sisalto/Sivu/81292> [viitattu 24.11.2018].

Norlandia. 2018b. Pikaperehdytysopas. Dokumentti.

Norlandia. 2017. Norlandia päiväkodit varhaiskasvatuksen maksujen määrätymisperusteet. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.kouvola.fi/material/attachments/hyvinvointipalvelut/varhaiskasvatus/cvABzweUn/Pihlaja_hoitomaksujen_määrätymisperusteet_2017.pdf [viitattu 4.12.2018].

Norlandia. s.a. Norlandian arvot mukana arjessa. Ohjekirja.

Norrena, J.(toim.) 2016. Ryhmä oppimaan. Jyväskylä: PS-Kustannus.

OECD. 2018. Education at a Glance 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/> [viitattu 16.11.2018].

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet. Tampere: Juvenes Print -Suomen yliopistopaino Oy. Saatavilla: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu 4.5.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Varhaiskasvatuksen maksut laskevat. www-dokumentti. Saatavissa: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/varhaiskasvatuksen-asiakasmaksut-alenevat-ensi-vuonna [viitattu 15.11.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018a. OECD-vertailu. www-dokumentti. Saatavissa: <https://minedu.fi/artikkeli> [viitattu 15.11.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018b. Neljäsosa 5-vuotiaista maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://minedu.fi/artikkeli/> [16.11.2018].

Rautalampi. 2018. Varhaiskasvatus lomakkeet. www-sivusto. Saatavissa: <https://www.rautalampi.fi/palvelut/varhaiskasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/yhteystiedot/> [viitattu 16.11.2018].

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä:PS-kustannus

Ruokonen, I., Rusanen, S. Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: THL.

Rusanen, S. 2007. Taidekasvattajaksi varhaiskasvatukseen: Kuvataiteen opintojen kehittäminen lastentarhaopettajan koulutuksessa. E-kirja. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy. Saatavissa: <https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/11894/isbn9789526037595.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 6.5.2018].

Salakka, A. 2017. Kiintymyssuhdeteoria. Luentomoniste. XAMK

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. PDF-tiedosto. Tampere: Juvenes Print Oy. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> [viitattu 4.5.2018].

SDT. 2018. Service Design Toolkit. www-dokumentti. Saatavissa: http://sdt.fi/mita_palvelumuotoilu.html [viitattu 2.5.2018].

Seilonen, A. 2007. Yhteistyön ytimessä. Pro gradu tutkielma. Oulun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunta, varhaiskasvatuksen koulutus. Saatavissa: http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/paattyneet-hankkeet/kehittamisyksikot/varhaiskasvatuksen-kehittamisyksikko/opinnaytteet-1/gradu_seilonen.pdf [viitattu 7.12.2018].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Palveluseteli. www-sivusto. Saatavissa: <https://stm.fi/palveluseteli> [viitattu 4.12.2018].

Stern, D.N. 2002. The First Relationship-Infant and mother. Cambridge: Harvard university press. E-kirja.

Suonenjoki. 2018. Selvitys yli 20 tuntia laajemmasta varhaiskasvatuksen tarpeesta. PDF-lomake. Saatavissa: https://www.suonenjoki.fi/files/1902/Selvitys_laajemmasta_varhaiskasvatusoikeudesta_7_16.pdf [viitattu 15.11.2018].

Suonenjoki 2018b. Päivähoito ja esiopetus. www-sivusto. Saatavissa: www.suonenjoki.fi [viitattu 15.11.2018].

Suonenjoki. 2018c. Varhaiskasvatuksen palvelusetelin sääntökirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.suonenjoki.fi/files/2949/Palveluseteli_saantokirja_yleinen_osa_2018.pdf [viitattu 4.12.2018]

Tast, S. s.a. Vertaissuhteiden havainnointi sosiogrammin avulla. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.edu.fi/download/190160_Sylvia_sosiogrammi.pdf [viitattu 14.11.2018].

THL. 2018. Varhaiskasvatuksen jakautuminen palvelutuottaja sektoreittain. Varhaiskasvatus 2017-tilasto kuvina. Saatavissa: <https://www.sli-deshare.net/THLfi/varhaiskasvatus-2017-tilasto> [viitattu 15.11.2018].

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. E-kirja. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Valtioneuvosto. 2018. Palvelusetelikokeilut. www-sivusto. Saatavissa: <https://alueuudistus.fi/palvelusetelikokeilut> [viitattu 4.12.2018].

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.

Vilkkä, H. 2006. Tutki & havainnoi. Helsinki: Tammi.

Ärväs, T. 2012. Draama ja toiminnalliset menetelmät ohjausvuorovaikutuksen tukena. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40023/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201210182715.pdf?sequence=1> [viitattu 5.5.2018].

XAMK. 2018. Sosionomi (AMK) OPS XAMK 2017. Opetussuunnitelman perusteet. Word-tiedosto.

XAMK. 2018b. Opinnäytetyöohjeet. Word-tiedosto.

KUVALUETTELO

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen jakautuminen palvelutuottaja sektoreittain. THL. 2018. Varhaiskasvatus 2017-tilasto kuvina. Saatavissa: <https://www.sli-deshare.net/THLfi/varhaiskasvatus-2017-tilasto> [viitattu 15.11.2019].

Kuva 2. Varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten osuus 1997-2017. THL. 2018. Varhaiskasvatus 2017-tilasto kuvina. Saatavissa: <https://www.sli-deshare.net/THLfi/varhaiskasvatus-2017-tilasto> [viitattu: 15.11.2018].

Kuva 3. OECD:n vertailu varhaiskasvatukseen osallistuvista alle 3-vuotiaista ja 3-5-vuotiaista lapsista pohjoismaissa vuonna 2016 sekä varhaiskasvatuksen tuottamisen kustannukset suhteutettuna bruttokansantuotteeseen. OECD. 2018. Education at a Glance 2018. Saatavissa: <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/> [viitattu 16.11.2018]

Kuva 4. Palvelupolku varhaiskasvatuksen aloittamisessa.

Kuva 5. Palvelumuotoilun eteneminen (Hiltunen 2017).

Kuva 6. Asiakkaan palvelupolku sijoitettuna palvelun vaiheisiin.

Kuva 7. Työprosessin eteneminen palvelumuotoilun viitekehyksessä.

Kuva 8. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 3.

Kuva 9. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 5.

Kuva 10. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 4.

Kuva 11. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 7.

Kuva 12. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 6.

Kuva 13. Kehittämiskyselyn tulokset kohta 9.

Norlandia Päiväkodit 30.05.2018

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opiskelen Kaakkois-suomen ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK) tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Haen organisaatioltanne tutkimuslupaa opintoihin kuuluvan opinnäytetyön tekemiseksi.

Opinnäytetyöni tarkoitus on kehittää ohjeistettu toimintamalli, jolla toteutetaan Luontopäiväkoti Mustikkaan toiminnallinen ryhmämuotoinen tutustumiskäynti 1.8.2018 hoidossa aloittaville lapsille ja heidän vanhemmilleen.

Tarkoitukseni on konsultoida Luontopäiväkoti Lounan henkilöstöä luontopäiväkodillä toteutetusta tutustumiskokouksesta ja siihen liittyvistä keskeisistä seikoista. Tutustun Lounan toimitiloihin. Toimitan opinnäytetyön suunnitelman Norlandian esimiespäiville esitettäväksi ja kerään osallistujilta ideoita tutustumiskokouksen kehittämiseen. Osallistun tutustumiskokoukseen Suonenjoella, teen havaintoja toiminnasta strukturoidulla havaintolomakkeella. Järjestetyn tutustumiskokouksen jälkeen kerään työntekijöiltä palautteen ja kehittämisideat toimintamallista Webropol-kyselylomakkeella.

Pyydän tällä lupalomakkeella lupaa

- a) konsultoida Luontopäiväkoti Lounan henkilöstöä ja havainnoida toimitiloja.
- b) tuoda esille opinnäytetyön suunnitelma Norlandian esimiespäivillä ja kerätä osallistujilta ideoita tutustumiskokouksen kehittämiseen.
- c) osallistua tutustumiskokoukseen Suonenjoella ja havainnoida toimintaa.
- d) kysyä palautekyselyn toimintamallista Luontopäiväkoti Mustikan henkilökunnalta.

- e) hyödyntää yllä mainittuja tietoja ja aineistoja opinnäytetyöni produktin kehittämisessä ja työn raportoinnissa sekä tulosten esittämisessä. Valmis raportti julkaistaan valtakunnallisessa Theseus-järjestelmässä sekä arkistoidaan XAMK:n YKSA-arkistossa.

Sitoudun noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosäännöksiin.

Kerättävä aineisto on luottamuksellista ja ainoastaan omassa käytössäni.

Osallistujat voivat halutessaan vetäytyä tutkimuksesta minä ajankohtana tahansa. Pyydän erikseen tutkimusluvan tutustumiskokoontumisen havainnoinnista siihen osallistuvilta lapsilta ja heidän huoltajilta.

Annan mielelläni opinnäytetyöstäni lisätietoja.

Virve Linnanen, sosionomiopiskelija, Kaakkois-suomen ammattikorkeakoulu
ovili004@edu.xamk.fi

Opinnäytetyötäni ohjaa Johanna Hirvonen. Halutessanne voitte olla myös hänen yhteydessä työhön liittyvissä kysymyksissä. (johanna.hirvonen@xamk.fi)

Tutkimusluvan myöntäminen

Annan Virve Linnaselle luvan kerätä ja käyttää tutkimusmateriaalia kohdissa a-e mainituilla tavoilla.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Tämä sopimus on tehty kahtena kappaleena allekirjoittaneille.

Tutkimuslupahakemus perheille.

LIITE 2

Hei!

Olen sosionomi (AMK) opiskelija Kaakkois-suomen ammattikorkeakoulusta Mikkelin kampukselta. Teen toiminnallista opinnäytetyötä, minkä tarkoituksena on kehittää Norlandia päiväkodeille ryhmämuotoinen päiväkotiin tutustuminen hoidossa aloittavalle lapselle ja hänen huoltajilleen. Opinnäytetyön tavoite on lisätä palveluiden laadun tasaisuutta ja asiakastyytyväisyyttä.

Luontopäiväkoti Mustikka on kutsunut teidät tutustumaan toimitiloihin ja päivähoidon henkilökuntaan 30.7.2018. Pyydän teiltä lupaa havainnoida tätä tutustumiskäyntiä ja käyttää siitä saamiani huomioita opinnäytetyössäni. Havainnoimisen perusteella ei voida tunnistaa yksittäisiä henkilöitä tai perheitä eikä osallistujien henkilötietoja kerätä.

Opinnäytetyössäni olen sitoutunut käyttämään hyviä tutkimus eettisiä käytäntöjä sekä kerättävä aineisto on luottamuksellista ja ainoastaan omassa käytössäni. Allekirjoittamalla ja palauttamalla tämän tutkimuslupahakemuksen annatte minulle luvan havainnoida päiväkodissa järjestettävää tutustumiskäyntiä.

Annan tällä lomakkeella luvan havainnoida perheeni osallistumista tutustumiskäynnillä.

Allekirjoitus

Terveisin

Virve Linnanen

ovili004@edu.xamk.fi. Lisätietoja opinnäytetyöstä annan mielelläni

Luontopäiväkoti Mustikka, opinnäytetyö Virve Linnan

Hei.

Tämän kyselyn tarkoitus on kerätä laadullista tutkimusta varten Luontopäiväkoti Mustikan työmuksia, näkemyksiä ja mielipiteitä 30.7.2018 järjestetystä ryhmämuotoisesta tutustumiskokou-

Tämä kyseinen tapahtuma järjestettiin ja suunniteltu hypoteesi-olettamus pohjalta, jotta opinnäytetyötä voidaan testata ja jatkaa yhteiskehittämisen keinoin.

Tämän kyselyn vastaukset ja tutustumiskokouksissa tehty havainnointi ovat osa yhteiskehittämisen tukevat teoriasuuntautuneen opinnäytetyön raportointivaiheessa.

Tutkimustulokset ovat kaikilta osin anonymoituja ja niitä ei voida yhdistää yksittäisiin henkilöihin. Tähän kyselyyn on anottu Norlandia päiväkodeilta. Sen voit halutessasi pyytää nähtäväksi Niin-

1. Osallistuitko ryhmämuotoiseen tutustumiskokoukseen 30.7.2018 Luontopäiväkoti Mu-

Kyllä

Ei

2. Onko työtehtäväsi? *

Lastenhoitaja

Lastentarhaopettaja

Muu päiväkodin työntekijä

3. Kuinka koit ryhmämuotoisen tutustumiskokouksen onnistuneen seuraavien asioiden näkö-

Anna arviosi arvosanoilla 5-1. 5 erittäin hyvä, 4 melko hyvä, 3 keskiverto, 2 melko huono, 1 erittäin huono.

	5	4	3	2	1
Työntekijöiden tutustuminen perheisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Työntekijöiden tutustuminen lapsiin	☐	☐	☐	☐	☐
Työntekijöiden tutustuminen lapsen tapoihin	☐	☐	☐	☐	☐
Perheiden tutustuminen toisiinsa	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten tutustuminen toisiinsa	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmäytymisen alkaminen	☐	☐	☐	☐	☐

Askartelu osana ohjelmaa	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Leikki osana ohjelmaa	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Keskustelu osana ohjelmaa	☐ ☐ ☐ ☐ ☐

4. Olisin toivonut lisää mahdollisuuksia tai aikaa seuraavalle asialle/toiminnolle. *

	Kyllä	Ei
Työntekijöiden tutustuminen perheisiin	☐	☐
Työntekijöiden tutustuminen lapsiin	☐	☐
Työntekijöiden tutustuminen lapsen tapoihin	☐	☐
Perheiden tutustuminen toisiinsa	☐	☐
Lasten tutustuminen toisiinsa	☐	☐
Ryhmäytymisen alkaminen	☐	☐
Leikki osana ohjelmaa	☐	☐
Keskustelu osana ohjelmaa	☐	☐

5. Kuinka tärkeinä tavoitteina koet seuraavat asiat ryhmämuotoisessa tutustumiskokouksissa
 Anna arviosi arvosanoilla 5–1. 5 erittäin tärkeä, 4 melko tärkeä, 3 keskiverto, 2 melko samantele-
 kaan tärkeä.

	5	4	3	2	1
Työntekijöiden tutustuminen perheisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Työntekijöiden tutustuminen lapsiin	☐	☐	☐	☐	☐
Työntekijöiden tutustuminen lapsen tapoihin	☐	☐	☐	☐	☐
Perheiden tutustuminen toisiinsa	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten tutustuminen toisiinsa	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmäytymisen alkaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Leikki osana ohjelmaa	☐	☐	☐	☐	☐
Keskustelu osana ohjelmaa	☐	☐	☐	☐	☐

6. Askartelu. Vastaa seuraaviin väittämiin oman kokemuksesi mukaan. *

	Kyllä	En tiedä	Ei
Askartelu on hyvä toiminnallinen työtap	☐	☐	☐
Askartelu luonnonmateriaaleilla on osa luontokasvatusta	☐	☐	☐
Askartelu auttaa ryhmäytymistä ja tutustumista	☐	☐	☐
Askarreltu nimikyltti auttaa lasta solmimaan suhteen päiväkotiin	☐	☐	☐
Askarreltu nimikyltti tukee lapsen toiminnallisuutta	☐	☐	☐
Askarreltu nimikyltti tukee lapsen osallisuutta	☐	☐	☐
Askartelu heikentää lapsen mahdollisuuksia tutustua päiväkotiin	☐	☐	☐
Askartelu onnistui kaikilta lapsilta	☐	☐	☐

7. Ryhmäytyminen. Vastaa seuraaviin väittämiin Kyllä/Ei oman kokemuksesi mukaan *

	Kyllä	En tiedä	Ei
Tutustua voi ensimmäisellä tapaamiskerralla	☐	☐	☐
Ryhmäytyminen voi alkaa ensimmäisellä tapaamiskerralla	☐	☐	☐
Ryhmäytymisen suunnitelmallinen toteuttaminen voi auttaa yksittäistä lasta toimimaan osana ryhmää	☐	☐	☐
Ryhmäytymisen suunnitelmallinen toteuttaminen voi auttaa koko ryhmää toimimaan yhdessä	☐	☐	☐
Leikki on hyvä ryhmäytymismenetelmä	☐	☐	☐
Ryhmäytymisen merkkejä oli havaittavissa tutustumiskokouksissa	☐	☐	☐
Pystyin toimimaan työntekijänä ryhmäytymistä edistävästi	☐	☐	☐

8. Luontokasvatus. Vastaa seuraaviin väittämiin Kyllä/Ei oman kokemuksesi mukaan. *

	Kyllä	En tiedä	Ei
Luontokasvatusta voidaan toteuttaa sisätiloissa	☐	☐	☐
Luontokasvatus on tärkeä osa arkea	☐	☐	☐
Luontokasvatus tukee lapsen osallisuutta laaja-alaisesti	☐	☐	☐
Luontokasvattaja voi käyttää usein miten toiminnallista työtapaa	☐	☐	☐

9. Toimintasuunnitelma video ryhmämuotoiseen tutustumiskokoukseen. Vastaa seuraavasti Kyllä/Ei oman kokemuksesi mukaan. *

	Kyllä	En tiedä	Ei
Video on hyvä toimintaohje	☐	☐	☐
Haluaisin ennakkomateriaalin tekstimuotoisena	☐	☐	☐
Video auttoi minua virittäytymään tutustumiskokoukseen	☐	☐	☐
Videon avulla sain tietoa tulevasta toiminnasta	☐	☐	☐
Video ja toimintamalli vähensi suunnittelutyötäni	☐	☐	☐
Videon sisällöllä on merkitystä	☐	☐	☐
Video avasi uusia näkökulmia toiminta mahdollisuuksiini	☐	☐	☐

10. Millainen kokemus sinulle ryhmämuotoinen tutustumiskokoukseen oli? Kuvaa esim. lyhyesti tai kuvaile adjektiiveilla. *

11. Oliko jotain mitä mielestäsi puuttui tai jäi tekemättä suunnitellun toiminnan vuoksi?

Aikataulusuunnitelma

Liite 4/1

Aika	Tehtävä	Tutkimusmenetelmä/ toiminta.	Tiimi/Vastuuhenkilöt	Muuta huomioitavaa
Maaliskuu 2018	Ensikontakti		Miia Kollin ja Virve Linnanen	
Huhtikuu	Kontaktin sitominen ja ideointi, ideapaperin lähettäminen.	Tiedonhaku ja teoreettisen viitekehyksen kartoitus.	Niina Lappalainen ja Virve Linnanen.	
Huhtikuu	Tapaaminen, aiheen esittely ja rajaaminen.	Ideariihi. Yhteistoiminnallinen kehittäminen.	Virve Linnanen, Niina Lappalainen ja Heidi Luukkainen.	
Huhtikuu	Opponentin hankkiminen.	Verkostoituminen.	Elias Väisänen ja Virve Linnanen	
Toukokuu	Kontakti ohjaavaan opettajaan.	Ohjauskeskustelu. <i>Havainnointi.</i>	Virve Linnanen, Johanna Hirvonen	
Toukokuu	Sähköposti viestit salassapito- ja tutkimuslupa asioista ja materiaali tiedustelu. Kutsu suunnitelmaseminaariin.	<i>Reflektointi.</i>	Virve Linnanen, Niina Lappalainen.	
Toukokuu	Tutustumiskäynti Luontopäiväkoti Lounaan	Havainnointi päiväkodin toimiloissa ja haastattelu heillä toteutusta tutustumiskokoontumisesta.	Virve Linnanen ja Lounan henkilöstöä	
Toukokuu	Suunnitelman kirjoittaminen.	Teoreettisen viitekehyksen kirjoittaminen.	Virve Linnanen	
Toukokuu	Suunnitelman esittäminen 29.5	Seminaariesitys.	Virve Linnanen	
Toukokuu	Suunnitelman muokkaaminen ehdotusten perusteella.	Suunnitelman uudelleen arviointi ja kehittäminen.	Virve Linnanen, Elias Väisänen,	

			Johanna Hirvonen. Seminaariin osallistujat.	
Toukokuu	Opinnäytetyö sopimuksen allekirjoittaminen		Virve Linnanen ja Niina Lappalainen.	Liite 4/2
Toukokuu	Sähköposti viestit salassapito- ja tutkimuslupa asioista ja materiaali tiedustelu. Kutsu suunnitelmaseminaariin.			
Toukokuu	Tutustumiskäynti Luontopäiväkoti Lounaan	Havainnointi päiväkodin toimiloissa ja haastattelu/konsultointi heillä toteutetusta tutustumiskoostumisesta.	Virve Linnanen, Niina Lappalainen, Miia Kollin ja muiden yksiköiden esimiehet.	
Kesäkuun loppupuoli	Skype-kokoukseen osallistuminen/ tapaminen.	Dialoginen keskustelu ja jatkokehitys.	Virve Linnanen ja Niina Lappalainen.	
Kesäkuu	Lähdeteorioiden tarkentaminen ja strukturoidun havainnointi mallin suunnittelu.		Virve Linnanen	
Kesäkuu 14. päivä	Ohjauskeskustelu		Johanna Hirvonen ja Virve Linnanen	
Heinäkuu	Toimintamallin kirjoittaminen		Virve Linnanen.	
Heinäkuu loppupuoli.	Toimintamallin ohjeistuksen lähettäminen päiväkotiin.	Tiedottaminen.	Virve Linnanen.	
Heinäkuu 30.pvä	Toimintamalli käyttöön.	Pilottikokeilu, toimintamallin testaus.	Luontopäiväkoti Mustikan henkilöstö.	
Heinäkuu 30.pvä	Toimintamalli käytössä.	strukturoitu havainnointi.	Virve Linnanen	
Elokuu alku- puolisko	Laaditaan kyselypohjat Webropol-ohjelmalla.	Strukturoitu kysely, palautteen kerääminen.	Virve Linnanen	

Elokuun puoliväli	Palautteen kerääminen toimintamallista.		toimintamallin toteuttaneet henkilöt.	
Syyskuu alku	Palautteen analysointi.	aineiston ryhmittely.	Virve Linnanen	Liite 4/3
Syyskuu alku.	Muutokset toimintamalliin ehdotusten perusteella.		Virve Linnanen	
Syyskuu	Opinnäytetyön ohjaus		Virve Linnanen ja Johanna Hirvonen	
Lokakuun-loppu	Valmis toimintamalli ja sen hyväksyttäminen.	Produktin koostaminen/kirjoittaminen.	Virve Linnanen, Niina Lappalainen ja Miia Kollin.	
Lokakuu	Opponentin esittäminen esitettävälle työlle.		Virve Linnanen	
Lokakuu-Marraskuu	Opinnäytetyön raportointi.		Virve Linnanen	
Joulukuu alku	Opinnäytetyö suomen kielen tarkistukseen ja ohjaavalle opettajalle.		Virve Linnanen, Malla Eteläpää ja Johanna Hirvonen	
Joulukuu 2018.	Opinnäytetyön esitys	Seminaariesitys.	Virve Linnanen	
	Toimintamallin jakaminen tammikuussa 2019 alkavaan Kuusamon yksikköön.	Juurruttaminen.	Virve Linnanen ja Kuusamon yksikön esimies.	

Ryhmämuotoisen tutustumiskokoontumisen järjestäminen uuteen päiväkotiin

TOIMINTAMALLI TYÖNTEKIJÖILLE

Ennen tutustumiskokoontumisen järjestämistä:

- Varhaiskasvatysyksikön esimies kutsuu palvelusopimuksen tehneet perheet tutustumiseen.
- Työvuoro suunnitellaan koko päiväkodin henkilökunnalle.
- Perehtyminen toimintamalliin viimeistään tutustumiskokoontumista edeltävänä päivänä.
- Keskustelumahdollisuus ja vastuut työyhteisössä ennen tutustumiskokoontumisen toteutusta.

Tutustumiskokoontumisen tavoite on

Lapsille ja perheille:

- Tutustua päiväkodin sisä- ja ulkotiloihin.
- Tutustua henkilökuntaan.
- Muiden perheiden ja lasten tapaaminen.
- Ryhmäytymisen edistäminen.
- Erityisesti lapsella mahdollisuus kiinnittyä tilaan.

Toimintamallin esittely:

- Tässä power point esityksessä kuvataan, kuinka tutustumiskokoontuminen voidaan toteuttaa suurelle ryhmälle.
- Tämä toimintamalli on muodostettu palvelumuotoilun avulla.
- Toimintamallin mukaista tutustumiskokoontumista on testattu Suonenjoella Luontopäiväkoti Mustikassa, Norlandia Päiväkodit.
- Toimintamalli on osa opinnäytetyötä: Virve Linnanen, sosionomi(AMK) LTO.

Toimintamallin tarkoitus on

- yhdenmukaistaa Norlandia päiväkotien tutustumiskokoonntumisten käytännöt ja siten lisätä palvelun tasalaatuisuutta.
- auttaa uusia varhaiskasvatuksen tiimejä työssä. Ohjeistetulla työkäytännöllä pyritään vähentämään suunnittelu-aikaa tutustumiskokoonntumista järjestettäessä.

Tutustumiskokoonntumisen kuvaus:

- Tutustumiskokoonntumiseen perheet saapuvat vapaassa aikataulussa, esimerkiksi klo 16-19 välisenä aikana.
- Vastassa heitä ovat työntekijät ovella ja leikkitiloissa.
- Perheet saavat viettää tutustumiskokoonntumisessa aikaa yksilöllisesti heille sopivasti.
- Tutustumiskokoonntuminen on vapaamuotoinen tutustuminen.
- Toimintoina askartelu, leikki ja keskustelu.
- Tila- ja tarvikejärjestelyillä on suuri merkitys turvallisuuteen ja sujuvuuteen.

Erityispiirteet tutustumiskokoontumisessa:

- Päiväkodin koko tila on käytettävissä.
- Esivalmisteluihin kuluu aikaa noin 1,5 tuntia, yhden henkilön tekemänä.
- Kaikki henkilökunnasta ovat paikalla.
- Toiminta on osin strukturoitu.
- Toimintaa ei jaeta pienryhmiin, muutoin kuin askartelun osalta.
- Tutustumisen kesto vaihtelee perhekohtaisesti, maksimi tutustumisaika on 3 tuntia.
- Paikalla yhtä aikaa tutustumassa useita kymmeniä henkilöitä.

Toimintajärjestys tutustumiskokoontumisessa

- Ensimmäisenä toimintana on lapsen nimikylttiaskartelu luontomateriaaleista.
- Askartelusta siirrytään oman naulakkopaikan kautta tutustumaan päiväkodin muihin tiloihin.
- Työntekijät ovat eri puolilla tiloja esittelemässä ja vastaamassa kysymyksiin.
- Leikit ovat vapaasti lasten saatavilla ja heillä on mahdollisuus vapaaseen leikkiin.
- Poislähtijöitä kehoitetaan tutustumaan myös leikkipihaan.

Valmistelut nimikyltti askartelupisteisiin

- Työntekijä varaa pöydille alustat, liimaa, sakset, värikynät ja pahvia sekä Norlandiapuun kuvia.
- Pahvit leikataan sopivan kokoisiksi nimikylttipohjiksi.
- Luontomateriaaleja käytetään saatavuuden mukaan, kuten oksat, heinä, lehdet, hiekka tms.

Valmistelut nimikyltti askartelupisteisiin

- Työntekijä varaa pöydille alustat, liimaa, sakset, värikynät ja pahvia sekä Norlandiapuun kuvia.
- Pahvit leikataan sopivan kokoisiksi nimikylttipohjiksi.
- Luontomateriaaleja käytetään saatavuuden mukaan, kuten oksat, heinä, lehdet, hiekka tms.

Toiminta nimikyltti askartelupisteissä

- Lapset ja perheet ohjeistetaan henkilökohtaisesti toiminnan alkuun.
- Askartelu pyritään tekemään oman pienryhmän tiloissa, henkilökuormituksen tasaamiseksi.
- Lapsi ja vanhemmat tekevät yhteistyötä, voivat toimia ensivaiheen jälkeen ilman ohjausta itsenäisesti.
- Työ viedään omalle lokerikolle/naulakolle kuivumaan.
- Työntekijä ohjaa lapsen ja vanhemman oikean ryhmätilan naulakolle.
- Lapsi saa itse valita oman naulakkopaikkansa.

Lopuksi

- Tämän toimintamallin ohjeita täydennetään jokaisen päiväkodin yksilöllisen tarpeen mukaan.
- Tutustumiskokoontumisessa huomioidaan työnantajan ohjeistus ensisijaisesti ja noudatetaan sitä.
- Tutustumiskokoontumista varten perehdytään hätäpoistumisreitteihin ja suunnitellaan toiminta poikkeustilanteen varalle.

Mukavaa ja antoisaa
tutustumiskokoontumista
&
Tsemppiä tuleviin puuhiin
päiväkodille!

